

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра управління і фінансово-економічної безпеки

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Попова О.Ю.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

“ ” 2022 року

Випускна кваліфікаційна робота

Бакалавр

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: Управління кредитними ризиками банківської установи

Виконав(-ла): студент (-ка) 4 курсу, групи МЕН-18

Спеціальності (напряму підготовки) 073 Менеджмент

(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Юрченко Ю.Ю.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник к.е.н., доцент каф. УФЕБ Ляшок Н.Ю.

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

(посада, науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

*Засвідчую, що у цій дипломній
роботі немає запозичень з праць
інших авторів без відповідних
посилань.*

Студент

(підпис)

Луцьк – 2022 р.

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра управління і фінансово-економічна безпека

Освітній ступінь бакалавр

Напрямок підготовки (спеціальність) 073 Менеджмент

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Завідувач кафедри

_____ /Попова О.Ю./

“___” _____ 2022 року

ЗАВДАННЯ НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Юрченко Юлія Юріївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи _____ Управління кредитними ризиками банківської установи

керівник роботи Ляшок Наталія Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри «Управління і фінансово-економічна безпека»

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по університету від „5” _____ 05 _____ 2022р. № _____

2. Строк подання студентом роботи _____ 21 червня 2022 року

3. Вихідні дані до роботи наукова та навчально-методична література, законодавчі та нормативні акти України, інформація Державного комітету статистики України, річні звіти досліджуваного підприємства

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Ризики банківської діяльності 2. Характеристика підприємства та його фінансового стану 3. Рекомендації щодо формування стратегії антикризового управління

5. Перелік графічного матеріалу: методи класифікації ризиків; характеристика ризиків; діяльність банку станом на 2020-2021 рік; заборгованість галузей економіки станом на 2020-2021 рік; надання кредитів Ощадбанка галузям економіки; концепції кредитних ризиків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1.	к.е.н, доц. Ляшок Н.Ю.		
2.	к.е.н, доц. Ляшок Н.Ю.		
3.	к.е.н, доц. Ляшок Н.Ю.		
Нормо-контроль	к.е.н., доц. Василичина Л.М.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір інформаційної бази	15.04.2022- 20.04.2022	
2.	Теоретичні основи ризиків банківської діяльності	21.04.2022- 30.04.2022	
3.	Аналіз фінансової звітності	01.05.2022- 07.05.2022	
4.	Аналіз структури витрат	08.05.2022- 09.05.2022	
5.	Оцінка конкурентного середовища досліджуваної компанії	11.05.2022- 14.05.2022	
6.	Аналіз конкурентоспроможності	15.05.2022- 19.05.2022	
6.	Розроблення можливих варіантів підвищення конкурентоспроможності	21.05.2022- 22.05.2022	
7.	Оформлення дипломної роботи	20.05.2022- 24.05.2022	

Студент

_____ (підпис)

Юрченко Ю.Ю.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Юрченко Ю.Ю. Управління кредитними ризиками банківської установи/ Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 073 Менеджмент. – ДВНЗ ДонНТУ, Луцьк, 2022.

В роботі досліджено процес управління кредитними ризиками комерційних банків. Надано аналіз оцінки фінансово-економічного стану, ефективності діяльності та конкурентоспроможності підприємства. Запропоновано напрями вдосконалення антикризового управління на підприємстві.

Ключові слова: фінансовий стан, антикризове управління конкурентоспроможність, ефективність, управління

ANNOTATION

Yurchenko.Yu.Yu. An analysis of competitiveness of organization / Graduation qualification work for the degree "Bachelor" in the specialty 073 Management. - DonNTU, Lutsk, 2022.

The process of credit risk management of commercial banks is investigated in the work. The analysis of an estimation of a financial and economic condition, efficiency of activity and competitiveness of the enterprise is given. The directions of improvement of anti-crisis management at the enterprise are offered.

Key words: financial condition, anti - crisis management, competitiveness, efficiency, management

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	9
1.1 Загальна характеристика банківських ризиків.....	9
1.2 Кредитний ризик як невід’ємна частина банківської діяльності.....	11
1.3 Механізм керування та методи аналізу кредитного ризику	19
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ.....	45
2.1 Аналіз процесу банківського кредитування в Ощадбанку	45
2.2 Основні засоби зниження кредитного ризику, які використовуються в Ощадбанку.....	50
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В БАНКАХ.....	56
3.1 Досвід управління кредитним ризиком у банківській системі країн з ринковою економікою	56
3.2 Основні напрямки мінімізації кредитного ризику в сучасній банківській практиці в Україні.....	59
ВИСНОВОК.....	66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69

ВСТУП

Темою дослідження є управління кредитним ризиком комерційних банків.

Об'єктом дослідження є процес управління кредитним ризиком комерційних банків.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних і практичних знань з управління банківськими кредитними ризиками для подальшого застосування при виконанні конкретних практичних завдань, визначення ключових проблем та надання пропозицій щодо вдосконалення.

Завданнями роботи є: визначити природу кредитного ризику та його роль у процесі кредитування; проаналізувати методи управління та виявити фактори, що впливають на рівень кредитного ризику; проаналізувати процес розвитку кредитного ризику в Україні та оцінити його; запропонувати методи вдосконалення механізму управління кредитним ризиком України.

Сьогодні одним з найважливіших питань банківської діяльності є питання кількісної оцінки кредитного ризику. Умови життя сучасних комерційних банків є високо конкурентними, це означає, що банки повинні мати ефективні системи допомоги прийняття рішення для надання позики. З цього слідує що побудова економіко-математичної моделі кількісного розрахунку, величина ймовірності кредитного ризику є однією з найбільш актуальних тем дослідження, оскільки кожен комерційний банк хоче захиститися від втрат, і єдиної системи оцінки неплатежів позичальника наразі не існує.

Методи та системи оцінки сучасних комерційних банків не є такими точними, оскільки в більшості випадків засновані на суб'єктивних оцінках спеціалістів з кредитних ризиків. Основним завданням роботи є визначення ймовірності дефолту позичальників та розрахунок ймовірності виживання юридичних осіб впродовж терміну погашення кредиту, а також розрахунок ймовірних збитків комерційного банку.

Під час виконання завдання дипломного проекту були застосовані та адаптовані статична ймовірнісна модель та динамічна ймовірнісна модель кредитного ризику за допомогою реальних даних. Основною метою даної дипломної роботи є саме кількісне ймовірнісне визначення кредитних ризиків фізичних та юридичних осіб сучасних українських комерційних банків.

Отриману в результаті величину очікуваних втрат слід використовувати в якості орієнтира для створення резервів на можливі втрати по позиках, рівень кредитного ризику – для надання або ненадання кредитів фізичним особам. Впродовж другого дослідження кредитного ризику за допомогою динамічної моделі Роберта Мертона, яка була пристосована виконавцем дипломної роботи для оцінки кредитного ризику за допомогою вартості компанії-позичальника, були проведені розрахунки ймовірності виживання компанії в залежності від таких початкових даних, як: вартість компанії-позичальника, період погашення боргу, відсоткова ставка та номінальної вартості боргу. Проведені розрахунки показали ймовірність виживання фірми впродовж терміну погашення боргу із кроком у півріччя. Розраховані ймовірності банк має застосувати перед тим, як надати кредитні послуги юридичним особам, щоб побачити, чи зможе позичальник повернути борг з відсотками під час повного терміну погашення. Результати досліджень можуть використовуватися сучасними українськими банками для аналізу позичальників як фізичних осіб, так і юридичних, задля прийняття рішень про надання кредитних послуг.

Оскільки основою ефективного функціонування та сталого розвитку економіки будь-якої країни є її стабільна та надійна банківська система, основним завданням банківської системи є підтримка економічного зростання шляхом використання кредитних ресурсів для зміцнення економіки та перерахування коштів у галузі, де вона знаходиться. Економічний процес, реформи банківської системи, погіршення стану позичальників, підвищення ризику банківської діяльності та накопичення великих проблемних кредитів у банківських портфелях, тому банки змушені

формувати великі резерви та здійснювати збиткову діяльність вирішення проблеми мінімізації набуває значення ризик банківської кредитної діяльності.

Вони повинні керувати кредитним ризиком, щоб максимізувати можливий прибуток, одночасно мінімізуючи ризики, безпосередньо пов'язані з механізмами отримання та погашення кредитів банками. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що вони ґрунтуються на аналізі різних вчених та широких факторів, що впливають на рівень кредитного ризику, якість управління ризиками кредитного портфеля, кредитну активність банківської системи та відстеження тенденцій з використанням на прикладі окремого банку визначте фактори, що мають найбільший вплив на рівень ризику кредитного портфеля; проведено дослідження методу управління ризиками банківського кредитного портфеля з метою поглиблення теоретичних і практичних знань про управління кредитним ризиком банківського кредитного портфеля, і надалі застосовувати його для визначення ключових проблем.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА ЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1 Загальна характеристика банківських ризиків

Ризик є невід'ємною частиною будь-якого банку. Банківська діяльність часто ризикована, але передбачення та мінімізація ризику може призвести до стабільної прибутку. У той же час успішне завершення угоди з високим ризиком також принесло банку високі прибутки. Тому управління банківським ризиком і пошук найкращого коефіцієнта вважається одним з найважливіших питань для банків, у банківській діяльності ризик визначає ймовірність події, яка негативно впливає на прибуток або капітал комерційного банку.

Загалом банківські ризики можна поділити на фінансові, функціональні та інші зовнішні ризики. Фінансові ризики виникають у результаті кредитної, депозитної та інвестиційної діяльності банків.[24]

Вони визначаються ймовірністю грошових збитків і пов'язані з непередбаченими змінами обсягу, прибутковості, вартості та структури активів і зобов'язань. Функціонал проявляється при створенні будь-якого банківського продукту чи послуги, зборі та аналізі відповідної інформації через неможливість своєчасно та комплексно контролювати фінансово-господарську діяльність. До інших зовнішніх ризиків належать ризики, що не залежать від діяльності банку (національно-політична ситуація, соціально-економічна ситуація, форс-мажорні обставини).[1]

Через велику кількість банківських ризиків виникає проблема вибору методу управління та в кінцевому підсумку рішення про укладення певного угод або

виконувати певні операції та зменшувати їх ризики.доцільність чи незручність. Для цього існують способи управління банківськими ризиками.

Методи управління банківськими ризиками поділяються на такі групи [2]:

1. Спосіб уникнення банківського ризику, його суть полягає в уникненні ризикованої діяльності банку. Методи уникнення застосовуються лише до внутрішніх банківських ризиків. Вони вимагають відмови від певних видів банківської діяльності, що призводить до втрати доходів від такої діяльності.

2. Підхід до прийняття банківського ризику, включаючи такі підгрупи:

– шляхи зниження банківського ризику. З метою зниження ризику в банківській сфері, шляхом удосконалення організаційної структури, підвищення кваліфікації працівників, удосконалення технічних засобів, диверсифікації, обмежень, моніторингу та інших методів.

– метод самоопіру банківського ризику дає змогу покривати збитки за рахунок власних коштів. Якщо прибутку недостатньо для покриття збитків, банки створюють власні резерви.

– методи передання (трансферу) банківських ризиків. Методи трансферу банківських ризиків полягають у розподілі ризиків між іншими учасниками ринку: банками, підприємствами, будівельними, страховими, інвестиційними, факторинговими та лізинговими компаніями, іншими фінансовими організаціями.

Способи передачі банківського ризику включають страхування, хеджування, продаж і сек'юритизацію активів, консорціум і паралельні позики, гарантії та гарантійні угоди, факторинг та лізинг. У сучасній практиці найпоширенішими з цих методів є: договори страхування, хеджування та гарантії [3].

Страхування – це спосіб передачі ризиків шляхом укладання договорів зі страховими компаніями як боржниками.

Одним із способів передачі банківського ризику є укладання гарантій та гарантійних договорів. За договором поруки виконання зобов'язань поруки покладається на кредиторів боржника. Гарантія може гарантувати виконання деяких або всіх зобов'язань. За гарантією банки, інші фінансові установи та страхові установи (гаранти) гарантують виконання боржником (клієнтом) зобов'язань перед кредитором (бенефіціаром). Поручитель відповідає перед кредитором за порушення боржником зобов'язань [2; 3].

Тому управління банківськими ризиками є першочерговим завданням для будь-якого банку. Вибір правильного підходу до управління банківськими ризиками сприятиме підвищенню надійності, стабільності та конкурентоспроможності банківської системи, що позитивно вплине на загальний економічний стан країни.

1.2 Кредитний ризик як невід'ємна частина банківської діяльності

Кредитний ризик характеризує економічні та правові відносини між кредиторами та позичальниками щодо перерозподілу фінансових активів.

У широкому сенсі кредитний ризик – це невпевненість у тому, чи повно та вчасно виконає позичальник свої зобов'язання за умовами кредитного договору. ,

тобто несплату (повністю або частково) основної суми та процентів за боргом у встановлений договором строк.

У «Рекомендаціях щодо організації та функціонування системи управління ризиками українських банків» кредитний ризик визначається як наявний або потенційний ризик для доходу та капіталу через нездатність сторони, яка обіцяє виконати умови будь-якої фінансової угоди, виконувати перед банком або іншим чином взяті на себе зобов'язання.

Зокрема, суть стратегії кредитного ризику полягає в тому, що щоразу, коли банк прагне придбати прибутковий актив (у вигляді позики), він бере на себе ризик того, що позичальник може стати неплатоспроможним, іншими словами, не зможе (або не захоче) У разі своєчасного погашення основної суми боргу та відсотків за боргом банк не зможе використовувати заставу кредиту.

Науково-раціональна класифікація дуже важлива для отримання вичерпної характеристики кредитного ризику та застосування ефективних контрзаходів. В економічній літературі та в наукових працях економістів кредитний ризик класифікується по-різному, як і банківський ризик. У наступній таблиці наведено методи класифікації, які найчастіше використовують вчені:

Таблиця 1.1 Методи класифікації ризиків

Ознаки класифікації	Види кредитних ризиків
1. За сферою виникнення	Зовнішнього: політичні, соціальні, законодавчі, економічні, форс-мажорні. Внутрішнього: недосконалість систем управління, технічні
2. За рівнем прийняття рішень	Макроекономічні, на рівні банківської установи, відповідальної особи
3. За рівнем прогнозованості	Прогнозовані, не прогнозовані
4. За причинами виникнення	Об'єктивні, суб'єктивні
5. За типами розвитку	Виправдані, не виправдані
6. За розмірами втрат	Незначні, великі, критичні
7. За методом подолання	Індивідуальні, спільні
8. За методом мінімізації	Уникнення ризику, зниження рівня ризику, передача (страхування)
9. За типами аналізу	Кількісні, якісні

Як ми бачили, походження кредитного ризику зумовлене різними факторами. Це залежить від екзогенних факторів (тобто «зовнішні», які пов'язані з умовами та ситуаціями економічного середовища) та ендегенних факторів («внутрішні фактори»), спричинених неправильною поведінкою самого банку. Хоча своєчасні дії банків можуть до певної міри пом'якшити їх вплив і запобігти великим збиткам, перспективи управління зовнішніми факторами обмежені. У теорії кредитного ризику

дослідники пропонують розрізняти індивідуальний кредитний ризик і кредитний ризик цілого портфеля.

Кредитний ризик за конкретною кредитною угодою (фізичною особою) - ймовірність того, що банк зазнає збитків через невиконання позичальником конкретної угоди.

Кредитний ризик, пов'язаний з кредитним договором - об'єктивно-суб'єктивна економічна категорія, пов'язана з неминучим вибором у подоланні невизначеності та конфлікту, що відображає ступінь невиконання позичальником своїх зобов'язань перед банком (наскільки він ґрунтується на кредит За умовами договору заборгованість була погашена, і банк не використав кредит у повному обсязі та вчасно для відшкодування можливих збитків. Джерелом цього кредитного ризику є єдиний конкретний контрагент банку - позичальник, боржник.

Використання концепції кредитного ризику дозволяє розглядати кредитний ризик, пов'язаний з кредитною угодою, як комбінацію кредитного ризику, пов'язаного з позичальником, і кредитного ризику, пов'язаного зі способом отримання позики.

Кредитний ризик позичальника - це об'єктивно-суб'єктивна економічна категорія, пов'язана з подоланням невизначеності та конфлікту в ситуаціях вибору, що відображає ступінь невиконання позичальником своїх зобов'язань перед банком щодо погашення заборгованості відповідно до умов кредитного договору, взяття врахувати вплив керованих і неконтрольованих факторів, як прямих, так і зворотних.

Причинами кредитного ризику на рівні окремих позичальників є неефективність позичальників та ризик ліквідності застави.

Отже, можна зробити висновок, що кредитний ризик кредитного договору є добутком кредитного ризику позичальника та кредитного ризику способу отримання позики (виникає одночасно), таким чином – кредитного ризику кредитного договору в відсутність застави, позичальник завжди буде менше або дорівнюватиме кредитному ризику позичальника.

Така ситуація дуже важлива під час прийняття реальних кредитних рішень (вирішення кредитних проблем, формування страхових резервів, встановлення відповідних процентних ставок за кредитами). Такі рішення повинні ґрунтуватися на розмірі кредитного ризику, пов'язаного з кредитною угодою. Однак на практиці такі рішення часто приймаються лише з урахуванням кредитного ризику позичальника, що призводить до його неадекватності.

Кредитний ризик усього портфеля — це середнє зважене трансакційних ризиків усіх кредитних портфелів, де вагомий показник — це частка обсягу транзакцій у всьому кредитному портфелі. Кредитний портфель розуміється як сукупність усіх кредитів, наданих банком з метою отримання прибутку. Кредитний ризик портфеля зростає зі зниженням вартості банківських активів (за винятком зміни ринкових процентних ставок).

Джерелом кредитного ризику портфеля є загальні зобов'язання банку перед підприємствами з характеристиками кредитного ризику — кредитний портфель, портфель цінних паперів, портфель дебіторської заборгованості тощо.

Сукупний кредитний ризик (ризик кредитного портфеля банківської установи) виникає в результаті надмірної концентрації, тобто надання великої суми кредиту одному позичальнику для спрямування його в галузь. У свою чергу, негативним є також надмірна диверсифікація кредитних коштів у секторі економіки, що потребує високоякісних кадрів у багатьох галузях. Валютний ризик має значний вплив на підвищення ризику кредитного портфеля, коли портфель формується виключно з урахуванням потреб та інтересів клієнтів, без урахування інтересів банків, які в свою чергу мають кваліфікований персонал в банківських установах.

Для зниження кредитного ризику банку використовується їх оцінка, яка має враховувати джерело цих ризиків. Деякі джерела кредитного ризику: були обговорені в попередніх параграфах для окремих протоколів і для всього портфеля, але є й інші джерела, пов'язані з класифікацією кредитного ризику.

Загальну характеристику джерел кредитного ризику, пов'язаних із позичальниками, заставою, змінами економічної системи, форс-мажорними обставинами тощо, наведено в таблиці 1.

Слід зазначити, що донедавна більшість українських банків при оцінці кредитного ризику за окремим договором враховували лише одне з його можливих джерел – фінансову спроможність позичальника (об'єктивний ризик, пов'язаний з позичальником). Практика показала, що велика кількість позичальників не повертають кредити не тому, що вони у фінансовому скруті, а тому, що просто не хочуть повертати.

У цьому випадку банк змушений подати до суду на позичальника за невиконання умов кредитного договору. І в цьому випадку банк може зіткнутися з іншою проблемою. Суд може відмовити в задоволенні його позову через неякісне оформлення та виконання кредитного договору.

Те саме стосується інших юридичних договорів (договорів застави, гарантій, договорів страхування), укладених у процесі кредитування. Все це говорить про те, що при оцінці ризиків конкретного кредитного договору необхідно враховувати юридичні ризики [4].

Таблиця 1.2 Характеристика ризиків

Назва ризику	Характеристика джерела
1. Ризик, пов'язаний із позичальником (гарантом, страховиком): Об'єктивний (фінансових можливостей) Суб'єктивний (репутації) Юридичний	Нездатність позичальника (гаранта, страховика) виконати свої зобов'язання за рахунок поточних грошових надходжень чи від продажу активів Репутація позичальника (гаранта, страховика) в діловому світі, його відповідальність і готовність виконати взяті зобов'язання Недоліки в складанні і оформленні кредитного договору, гарантійного листа, договору страхування
2. Ризик, пов'язаний із предметом застави: 2.1. Ліквідності 2.2. Кон'юнктурний 2.3. Загибелі 2.4. Юридичний	Неможливість реалізації предмета застави Можливе знецінення предмета застави за період дії кредитної угоди Загибель предмета застави Недоліки в складанні і оформленні договору застави
3. Системний ризик	Зміни в економічній системі, які можуть здійснити вплив на фінансовий стан позичальника (наприклад, зміна податкового законодавства)
4. Форс-мажорний ризик	Землетруси, повені, катастрофи, смерчі, страйки, військові дії

Щодо об'єктивних ризиків, пов'язаних із позичальниками, то слід зазначити, що проблеми з погашенням не виникають раптово, а є певні причини та тенденції, які можна розглядати як «сигнали» майбутніх проблем.

Одним з них є банкрутство позичальника. Основними причинами банкрутства позичальника є: погане управління, відсутність ефективних управлінських

інформаційних систем, нездатність реагувати на зміни ринкової кон'юнктури та конкуренції, а також концентрація нереального фінансування проектів з огляду на розмір підприємства, високу частку капіталу та запозичень.

«Сигнали віддаленого сповіщення», які вказують на проблеми позичальника, включають: зниження оборотності рахунку, запити на відстрочення (після другої відстрочки, після другої відстрочки, правдиво показані) в управлінні рахунком та інші.

Для банків, які надають позики приватним позичальникам, тривожними попереджувальними ознаками, у свою чергу, є постійне використання клієнтами овердрафту (миттєвої позики) на граничному рівні, систематичне перевищення кредитних лімітів, складне погашення кредиту: несвоєчасна сплата процентів або боргу; несприятливі тенденції зміни фінансових коефіцієнтів (недостатність ліквідних активів, збільшення частки позикових коштів); «тиск» на прибуток (виплати готівкою та глибокі знижки в короткостроковій перспективі); несплата податків; ненадання достовірної та достовірної фінансової інформації своєчасно та іншу інформацію.

Наразі, якщо говорити про реформу податкового законодавства, зріс системний ризик – ймовірність каскадного дефолту банківськими боржниками може призвести до зниження платоспроможності банку.

Крім кредитного ризику, міжнародне кредитування має ознаки ризику країни, що виникає через особливості економіки країни-позичальника, суспільного ладу та політичної системи. Проте цей ризик необхідно постійно враховувати у кредитно-інвестиційній діяльності (незалежно від сектора – державний чи приватний).

Одним із компонентів ризику країни є трансфертний ризик, який виникає, коли борг позичальника не номінований у національній валюті. Незалежно від фінансового стану позичальника, він може взагалі не мати можливості використовувати валюту боргу.

Бум в українській банківській системі останніми роками характеризувався динамічним зростанням кредитного портфеля, що об'єктивно призвело до підвищення рівня кредитного ризику. Зрозуміло, що за таких обставин банки завжди змушені вдосконалювати свою стратегію та тактику кредитної діяльності.

1.3 Механізм керування та методи аналізу кредитного ризику

Окрім того, елемент суб'єктивізму містить і оцінка фінансового стану та моральних якостей позичальника, що здійснюється кредитором. Ступінь кредитного ризику, пов'язаного з одним і тим же позичальником, може розходитися від банку до банку.

Друга особливість є наслідком попередньої і полягає в тому, що для аналізу кредитного ризику не можуть бути застосовані методи статистики чи теорії ймовірності, що широко використовуються під час оцінки інших ризиків. Як відомо, ці методи спрямовані на знаходження статистичних закономірностей, під якими розуміють повторюваність, черговість і порядок у масових процесах. Проте кредитний ризик внаслідок переважання індивідуального складника не так як треба описується поняттям статистичної сукупності. Через те в процесі оцінювання кредитного ризику перевагу треба надавати індивідуальній роботі з позичальником, про що свідчить і навики закордонних банкірів, які під час визначення кредитного ризику широко користуються такими прийомами, як індивідуальні бесіди з потенційним позичальником, відвідування підприємства, капітальний розгляд загального стану галузі, в якій працює позичальник.

Таким чином теоретично для оцінки кожного окремого кредитного ризику має бути застосована навмисно створена для цього методика, яка б давала змогу врахувати всі особливості конкретного позичальника. Зрозуміло на практиці здійснювати такий підхід достатньо складно і не постійно доречно.

Крім того, певні характеристики позичальників, такі як моральний характер чи репутація, які визначають цільовий показник погашення позики, не можуть бути визначені кількісно. Тому в процесі аналізу використовуються певні формалізовані процедури та прийоми, які дають змогу оцінити первинні параметри платоспроможності позичальника, абстраговані від вторинних параметрів. Хоча інколи є другорядним фактором з точки зору кредитора, на нього вчасно не звертають уваги, що призводить до зростання кредитного ризику.

По-третє, кредитний ризик певною мірою супроводжує всю активну (не тільки кредитну) діяльність банку. Крім того, кредитні операції супроводжуються не тільки кредитними, а й іншими ризиками: процентними ставками, інфляцією, валютою тощо. Тому під час аналізу, через різні методи управління, необхідно чітко розрізняти кредитний ризик, пов'язаний із неповерненням основної суми та процентів, та інші види ризику.

Тому проблема зниження кредитного ризику значною мірою залежить від удосконалення методів оцінки банків. Ці підходи можуть бути уніфіковані лише до певної міри, оскільки кожен банк має своїх клієнтів, свої сегменти ринку, галузеві особливості та специфічні можливості.

Обраний банком метод повинен максимально враховувати ці характеристики та запроваджувати диференційований підхід до оцінки кредитного ризику, оскільки показники для оцінки результатів діяльності одних позичальників можуть бути абсолютно неприйнятними для інших. У той же час необхідний мінімальний рівень уніфікації методів аналізу кредитного ризику, оскільки це допомагає банкам розробити власні системи підтримки управлінських рішень щодо кредитів та забезпечення того, щоб якість кредитного портфеля банку досягала заданого рівня.

У практиці вітчизняної банківської галузі досліджено оптимальне співвідношення уніфікації та диференціації методів оцінки кредитного ризику.

Диференціація забезпечується завдяки кредитній політиці та уніфікованості, що формується кожним банком відповідно до його стратегії та індивідуальної обачності

– через наглядову інформацію, яка регулює банківську діяльність, одним із яких є «Посібник з українського менеджменту» та Організація з управління ризиками].

Ці методичні рекомендації регулюють систему управління кредитними ризиками в Україні. Згідно з цим документом, управління ризиками — це процес, за допомогою якого банк ідентифікує (ідентифікує) ризики, оцінює їх величину, відстежує їх та контролює власні ризикові позиції з урахуванням взаємозв'язків між різними категоріями (типами).) ризики. Набір заходів з управління ризиками призначений для забезпечення успіху:

- Банки та їх керівництво повинні знати та розуміти ризики;
- ризик повинен перебувати в межах допустимих значень, встановлених Спостережною радою;
- Рішення щодо прийняття ризику повинні відповідати стратегічним цілям діяльності банку;
- Рішення щодо ризику повинні бути конкретними та чіткими;
- очікувана прибутковість повинна компенсувати прийнятий ризик;
- Розподіл капіталу має відповідати рівню ризику, з яким стикається банк;
- Стимули для досягнення високої продуктивності повинні відповідати рівням толерантності до ризику.

Метою управління ризиками є позитивний вплив на зростання вартості власного капіталу банку, забезпечуючи досягнення цілей багатьох зацікавлених сторін, особливо клієнтів і контрагентів, наглядових рад і акціонерів (власників), банківських регуляторів, рейтингових агентств, інвесторів і кредиторів . інші сторони.

Система керування кредитним ризиком банку повинна формуватися із регламентних документів (політик, положень, процедур, методик тощо), які затверджуються згідно до обраної банком форми корпоративного керування з урахуванням розміру та складності операцій банку.

Система керування кредитним ризиком має містити в собі наступне:

а) політику та положення про управління кредитним ризиком, що мають бути розглянуті та затверджені згідно до принципів корпоративного управління. Ця політика та положення підлягають періодичному перегляду;

б) положення про кредитування, які враховують як балансові, так і позабалансові операції банку, а конкретно:

- регламентують типи й обставини кредитів та інших операцій, що несуть кредитний ризик;

- враховують особливості ринків та галузей, яким надаватимуться кредити;

- передбачають розгляд до взяття обов'язків про надання кредиту, різної інформації, окремо про фінансовий стан позичальника, характер та цінність застави, особливості позичальника та його можливість погасити кредит відповідно з угодою, фінансову відповідальність гаранта тощо;

- адекватно враховують концентрацію кредитного ризику і пов'язаних із ним потенційних ризиків;

- інші питання, що пов'язані з кредитуванням, окремо порядок та процедура формулювання процентної ставки за кредитом та необхідної застави;

- положення про ліміти ризику на одного контрагента, групу взаємопов'язаних контрагентів, за галузями чи секторами економіки, за географічними регіонами чи іншими кредитними операціями, які дозволено розглядати в сукупності (експозиціями); ці твердження мають брати до уваги всі компоненти кредитного ризику, як балансові, так і позабалансові, на які наражається установа, а у свою чергу можливий вплив інших категорій ризиків;

- влучно визначену і продуману систему повноважень з затвердженням рішень відносно ухвалення операцій, що несуть кредитний ризик;

- комплексну систему оцінки кредитного ризику;

в) належну інформаційну базу, яка:

- дозволяє керівництву затверджувати обґрунтовані рішення про надання кредитів і оцінювати ризик на постійній основі;
 - надає інформацію про розмір, призначення та джерело заборгованості, а у свою чергу дозволяє оцінити здатність позичальника своєчасно її анулювати
 - забезпечує інформацією для своєчасного реагування і вживання відповідних правових санкцій проти позичальника;
 - надає шанс реалізувати адекватне керування і моніторинг кредиту, кредитних операцій;
 - дає змогу підтримувати зберігання і оброблення даних за попередні періоди;
- г) процес ідентифікації кредитів, якість яких погіршується;
- д) належну роботу з проблемними активами, яка включає таке:
- безперервне керування кредитними експозиціями (операціями в їх сукупності), що вимагають посиленої уваги;
 - періодичні перевірки якості активів для ідентифікації проблемних активів;
 - методику ідентифікації, оцінки, обліку кредитів, якість яких погіршується, та створення для них відповідних резервів;
 - порівняння загальних сум проблемних активів із капіталом;
 - оцінку потенційних збитків за проблемними активами і створення резервів, достатніх для відшкодування цих збитків;
- е) підготовку та подання періодичних звітів керівникам і спостережній раді з достатньою інформацією для оцінки рівня ризику. Ці звіти мають містити в собі таке (але не обмежуватися цим):
- список кредитів у розрізі класифікації за ризиком;
 - розгляд проблемних кредитів;
 - оцінку напряду ризику в кредитному портфелі;
 - інформацію про проблемні кредити за кредитними інспекторами, філіями, галузями, видами постачання тощо;

- розгляд змін рівня резервів банку на основі рівня і тенденцій змін проблемних активів і загальної суми кредитів;

- розгляд концентрації кредитів за клієнтами, пов'язаними з ними особами, галузями економіки і регіонами;

ж) функцію незалежних перевірок кредитної діяльності, призначенням яких є розгляд якості як окремих кредитів, так і кредитного портфеля у цілому. Результати цього аналізу мають подаватися правлінню і спостережній раді на регулярній основі.

За винятком того, для ефективнішого керування кредитним ризиком банкам рекомендується:

- утворити, запровадити в експлуатацію та щораз актуалізовувати систему внутрішніх кредитних рейтингів;

- на основі реальних спостережень щоквартально обчислювати матрицю ймовірностей міграції кредитних рейтингів та оцінювати на її основі величину необхідних резервів під кредитні втрати у наступних періодах;

- проводити бек-тестування міграції внутрішніх кредитних рейтингів на реальних даних за максимально допустимий етап часу.

Банкам у свою чергу обов'язково рекомендується брати до уваги найкращий всесвітній досвід з приводу керування кредитним ризиком, котрий персонально викладений у положенні Базельського комітету з банківського нагляду "Принципи керування кредитним ризиком", де банкам рекомендовано запроваджувати процес керування кредитним ризиком, котрий враховує профіль ризиків установи, а крім того містить пруденційні принципи і процедури для визначення, оцінки, моніторингу і контролю кредитного ризику (включаючи ризик контрагента). Керування кредитним ризиком, відповідно до цього документу, має містити в собі процедури надання

кредитів і здійснення інвестицій, оцінку якості таких кредитів і інвестицій та поточне керування кредитним і інвестиційним портфелями.

Керування кредитним ризиком банку здійснюється на двох рівнях відповідно до причин його зародження – на рівні кожної окремої позички та на рівні кредитного портфеля в цілому.

До методів керування ризиком кредитного портфеля банку належать диверсифікація; створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями банків;

Сукупний ризик кредитного портфеля залежить від рівня ризиковості кредитів, які його формують, а тому для визначення портфельного ризику належить проаналізувати ризик всіх його складників.

Ризик кредитного портфеля пов'язаний головним чином з його недосконалою структурою, а також з якістю його складників (окремих позик). Для прикладу надмірна концентрація позик у певну економічну область створює залежність стану банку від стану цієї галузі. Це вимагає брати до уваги чинники, які збільшують ризик кредитного портфеля банку:

- надмірна концентрація - зосередження кредитів в одному із секторів економіки;
- надмірна диверсифікація, яка призводить до погіршення якості керування за відсутності достатньої кількості висококваліфікованих фахівців зі знаннями особливостей багатьох галузей економіки;
- валютний ризик кредитного портфеля;
- устрій портфеля, якщо він сформований лише з урахуванням потреб клієнтів, а не самого банку;
- рівень кваліфікації персоналу банку.

Основні причини зародження кредитного ризику на рівні окремого кредиту:

- нездатність позичальника до створення адекватного грошового потоку;
- ризик ліквідності застави;
- моральні й етичні характеристики позичальника.

До методів керування ризиком окремого кредиту належать: розгляд кредитоспроможності позичальника; оцінка кредиту; структурування позики; документування кредитних операцій; нагляд за наданим кредитом і станом застави.

Особливістю перелічених методів є потрібність їх послідовного застосування, через те що одночасно вони є етапами процесу кредитування. Якщо на кожному етапі перед кредитним працівником поставлено мета мінімізації кредитного ризику, правомірно оглядати стадії кредитування як методи керування ризиком окремої позики.

Розглянемо детальніше способи захисту від кредитного ризику.

Диверсифікація полягає у розподілі кредитного портфеля посеред широкого кола позичальників, які відрізняють один від одного як за індивідуальними характеристиками (розмір капіталу, форма власності), так і за сферами діяльності, географічною характеристикою (позичальники перебувають у різних регіонах, географічних територіях, країнах з різними економічними, природними умовами).

Диверсифікація за географічним показником в повній мірі банку не доступна, бо він за своїм обсягами є невеликим. Вживання цього методу дозволяє пом'якшити вплив кліматичних та погодних умов, політичних та економічних потрясінь, які впливають на фінансовий стан позичальника.

Вживання галузевої диверсифікації дозволяє розподілити кредитні ресурси в багатьох галузях економіки. Єдиною проблемою є вибір найбільш прибуткових та найменш ризикованих галузей. З класифікації кредитів по галузям економіки дозволено сказати, що прибутковими галузями на цей період є торгівля (яка розвивається швидкими темпами) та промисловість (надання кредитів в ці галузі

складають мало не 77 % усіх кредитів) [5]. Важливим при цьому є повсякчасний нагляд за вибраними галузями, аби при економічному спаді перекинути кредитні ресурси в більш прибуткову.

Вживання портфельної диверсифікації означає розосередження кредитів серед різними категоріями позичальників, починаючи з окремої фізичної особи і до відомих великих компаній. Найвигіднішими в плані прибутковості є кредити, надані у сферу малого бізнесу, через те що вони обмежені у виборі кредитів, і через те банк може їм приписувати власні правила, однак вони є й найбільш ризикованими.

При кредитуванні великих компаній ризик є мінімальним, однак й прибутки є незначними. Вигодою при такому кредитуванні виступає збільшення рейтингу та популярності банку. Вживання методу диверсифікації в даній банківській установі виявляє присутність висококваліфікованого персоналу, котрий глибоко володіє знаннями в багатьох галузях економіки, знає специфіку різних географічних територій, має реальний досвід роботи з різними категоріями позичальників.

Установлення лімітів – це встановлення максимально допустимих розмірів наданих позик, що дозволяє обмежити кредитний ризик. В наслідок застосуванню цього методу банку вдається уникнути критичних втрат внаслідок необдуманого концентрації будь-якого виду ризику, а у свою чергу диверсифікувати кредитний портфель банку та забезпечити стабільні прибутки.

Лімітування використовується для визначення повноважень кредитних працівників різних рангів відносно розмірів наданих позик. Кредитний ризик банку обмежується встановленням ліміту загального розміру кредитного портфеля, обмеження величини кредитних ресурсів філій банку. Обсяги визначаються як максимально припущений розмір позики або напрямку кредитування і виражаються як в абсолютних граничних величинах (сума кредиту у грошовому вираженні), так і у відносних показниках (коефіцієнти, індекси, нормативи). За базу під час розрахунків нормативів беруть обсяг капіталу банку або розмір кредитного портфеля чи валюту балансу.

При визначенні ліміту кредитування належить ідентифікувати основні сфери та фактори ризику. Прикладом лімітування може у свою чергу виступати норматив НБУ (згідно із Законом України "Про банки і банківську діяльність" [5] з метою захисту інтересів клієнтів і забезпечення фінансової надійності НБУ встановлює для всіх банків економічні нормативи.

Вказані нормативи регулюються Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні [6]. До них належать: норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента та норматив великих кредитних ризиків.

Ознака розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) визначається як взаємовідношення суми всіх вимог банку до цього контрагента та всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком відносно цього контрагента, до капіталу банку. Нормативне значення нормативу Н7 не має перевищувати 25 відсотків.

До вимог банку відносно банків-контрагентів включаються:

- строкові депозити, які розміщені в інших банках;
- кредити, що надані іншим банкам;
- сумнівна, пролонгована та прострочена заборгованість за кредитами/депозитами, що надані іншим банкам, та заборгованість за простроченими та сумнівними до погашення нарахованими доходами за цими операціями;
- дебіторська заборгованість та сумнівна дебіторська заборгованість за операціями з банками;

До вимог банку відносно інших клієнтів (небанківських установ) і фізичних осіб включаються:

- заборгованість за кредитами;

- сумнівна, пролонгована та прострочена заборгованість за кредитами та заборгованість за простроченими та сумнівними до погашення нарахованими доходами;

- дебіторська заборгованість та сумнівна дебіторська заборгованість, прострочені й сумнівні до погашення нараховані доходи;

- заборгованість (у тому числі прострочена й сумнівна) за факторинговими операціями, фінансовим лізингом, урахованими векселями, борговими цінними паперами місцевих органів виконавчої влади та небанківських установ у портфелі банку на продаж та на інвестиції, прострочені й сумнівні до погашення нараховані доходи за ними;

- акції (крім вкладень у статутні фонди інших банків та установ, на суму яких зменшено регулятивний капітал.

До позабалансових зобов'язань, що видані банком, включаються: гарантії, поручительства, акредитиви та акцепти, що надані банком; сумнівні гарантії та поручительства; обов'язок з кредитування, що надані банком.

Банк, котрий є гарно капіталізованим чи досить капіталізованим і проводить беззбиткову роботу протягом останніх шести місяців, може надавати кредити в обсягах, що перевищують установлений норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), у разі кредитування клієнтів, за якими обслуговування боргу забезпечено грошовим покриттям (депозитом або депозитним сертифікатом) чи безумовним зобов'язанням, що було надане прямо на вигоду банку:

а) урядами або центральними банками держав, що належать до категорії А (Австралія, Австрія, Бельгія, Греція, Данія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Корея, Люксембург, Мексика, Німеччина, Норвегія, Нова Зеландія, Нідерланди, Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії, Польща, Португалія,

США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чеська Республіка, Швейцарія, Швеція та Японія), чи країн - членів ЄЕС;

б) Міжнародним банком реконструкції та розвитку чи Європейським банком реконструкції та розвитку;

в) першокласними банками, що мають опублікований кредитний рейтинг не нижче інвестиційного класу - за зобов'язаннями контрагентів із строком виконання один рік і менше.

Комісія Національного банку може надавати згоду на перевищення встановленого нормативу максимального розміру ризику на одного контрагента за умови виконання при цьому банком-заявником нормативу великих кредитних ризиків (Н8) і за наявності в нього на дату фактичного надання кредиту додаткових документів та умов, що передбачені Інструкцією.

Норматив великих кредитних ризиків (Н8) встановлено для випадків, коли сума всіх вимог банку до контрагента чи групи пов'язаних контрагентів і всіх позабалансових зобов'язань, наданих банком відносно цього контрагента або групи пов'язаних контрагентів, становить 10 відсотків і більш регулятивного капіталу банку.

Норматив великих кредитних ризиків визначається як взаємовідношення суми всіх великих кредитних ризиків, наданих банком відносно всіх контрагентів чи груп пов'язаних контрагентів, з урахуванням усіх позабалансових зобов'язань, виданих банком з приводу цього контрагента чи групи пов'язаних контрагентів, до регулятивного капіталу банку. Нормативне значення нормативу Н8 не має перевищувати 8-кратний обсяг регулятивного капіталу банку.

Якщо норматив великих кредитних ризиків перевищує 8-кратний обсяг регулятивного капіталу, то вимоги до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) автоматично підвищуються:

- якщо перевищення становить не більше ніж 50 відсотків, то потреба до нормативу адекватності регулятивного капіталу (Н2) подвоюються,

- якщо перевищення більш ніж 50 відсотків, то потреба до нормативу адекватності регулятивного капіталу (H2) потроюються.

До вимог банку до банків-контрагентів чи пов'язаних контрагентів включаються:

- строкові депозити, що розміщені в інших банках;
- заборгованість за кредитами, що надані іншим банкам;
- сумнівна, пролонгована та прострочена заборгованість за кредитами/депозитами, що надані іншим банкам, заборгованість за простроченими і сумнівними до погашення нарахованими доходами;
- дебіторська заборгованість та сумнівна дебіторська заборгованість за операціями з банками;

До вимог банку до відносно інших клієнтів (небанківських установ) і фізичних осіб включаються:

- заборгованість за кредитами;
- сумнівна, пролонгована і прострочена заборгованість за кредитами, заборгованість за простроченими і сумнівними до погашення нарахованими доходами;
- дебіторська заборгованість та сумнівна дебіторська заборгованість, прострочені й сумнівні до погашення нараховані доходи;
- заборгованість (у тому числі прострочена й сумнівна) за факторинговими операціями, фінансовим лізингом, врахованими векселями, борговими цінними паперами місцевих органів виконавчої влади та небанківських установ у портфелі банку на продаж та на інвестиції, прострочені й сумнівні до погашення нараховані доходи за ними;

- акції (крім вкладень у статутні кошти інших банків та установ, на суму яких зменшено регулятивний капітал).

Окрім вказаних нормативів, Інструкцією [7] передбачені нормативи максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру (Н9) та максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам (Н10).

Інсайдер - персона (юридична або фізична), яка має доступ до конфіденційної інформації про справи банку за допомогою свого службового становищу, участі в капіталі банку, родинним зв'язкам і має змогу застосовувати своє становище у власних інтересах.

Норматив максимального розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих одному інсайдеру, визначається як взаємовідношення суми всіх зобов'язань цього інсайдера перед банком і всіх позабалансових зобов'язань, виданих банком відносно цього інсайдера, та капіталу банку. Нормативне розуміння нормативу Н9 не має переважати 5 відсотків.

Норматив максимального сукупного розміру кредитів, гарантій та поручительств, наданих інсайдерам, визначається як взаємовідношення сукупної заборгованості зобов'язань усіх інсайдерів перед банком і 100 відсотків суми позабалансових зобов'язань, виданих банком відносно всіх інсайдерів, та капіталу банку. Нормативне значення нормативу Н10 не має переважати 40 відсотків.

Резервування полягає в акумулюванні частини коштів на спеціальному рахунку для компенсації неповернених кредитів. Це є одним з методів зменшення кредитного ризику на рівні банку, слугуючи для захисту вкладників, кредиторів, акціонерів. водночас запаси за кредитними операціями підвищують надійність і стабільність банку в цілому.

Цей метод базується на одному з принципів міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та звітів – принципі обережності, відповідно з яким банк

оцінює кредитний портфель з погляду можливих втрат за кредитними операціями. Банк створює і формує запас для відшкодування можливих втрат на цілий обсяг чистого кредитного ризику за основним боргом, зваженого на відповідний коефіцієнт резервування, за всіма видами кредитних операцій у національній та іноземних валютах. Банк здійснює розрахунок резервів під стандартну та нестандартну заборгованість (з урахуванням строків погашення боргу за кредитними операціями) продовж місяця, в якому здійснено кредитну операцію (або укладено угоду на її здійснення). Створення резервів здійснюється банком щомісячно в повному обсязі незалежно від розміру його доходів за групами ризику відповідно до сум фактичної кредитної заборгованості за станом на перше число місяця, наступного за звітним, до встановленого строку для погашення місячного балансу.

Банк створює резерви відповідно до чинних нормативно-правових актів. Основою кредитного портфеля банківських установ є «стандартний» кредитний бізнес, тому при створенні резервів в основному враховується ставка резерву, що визначається структурою кредитного портфеля. Резерви використовуються лише для покриття збитків непогашених боржників у основному кредитному бізнесі і не можуть бути відшкодовані. Якщо такі резерви не будуть сформовані, збитки від кредитних операцій будуть списані з капіталу банку, що може призвести до повної втрати капіталу банку, а потім до банкрутства банку. Крім спеціальних резервів банки створюють також загальні резерви, джерелом яких є чистий прибуток. Формування та використання загальних резервів регулюються чинним законодавством. У більшості випадків кошти загального резерву спрямовуються на покриття збитків за кредитами з вини банку, на відшкодування судових збитків або на покриття збитків у повному обсязі, якщо спеціального резерву недостатньо.

Сек'юритизація — це продаж банківських активів шляхом їх реорганізації в цінні папери, які потім розміщуються на ринку. Сек'юритизація здебільшого застосовується до банківських позик, що дозволяє банкам надавати кредитний ризик іншим учасникам ринку - інвесторам, які купують цінні папери. Крім того, за

допомогою сек'юритизації банки можуть перенести ризик зміни процентної ставки та ризик дострокової погашення кредитів. Процес сек'юритизації дає можливість перевести балансові активи банку на баланс, тобто є видом позабалансової діяльності банку. Сек'юритизація знижує рівень ризику банків, покращує якість активів, а також дозволяє за інших рівних умов збільшити дані про нормативи достатності капіталу.

У процесі сек'юритизації беруть участь кілька сторін: банк, який виступає ініціатором продажу кредитного пакету; компанія, яка займається випуском цінних паперів; гарант (страхова компанія); інвестор (фізична або юридична особа), що купує цінні папери в Ринок. Процес сек'юритизації починається з моменту укладення банком, який є ініціатором продажу кредиту, договору з компанією, яка випускає цінні папери на загальну суму сек'юритизованого кредиту. Перед розміщенням пакета цінних паперів на ринку компанія-емітент має бути підтримана поручителем, який виконує функцію страхування випущених цінних паперів. Така підтримка час від часу надається у вигляді державних гарантій або великих банківських акредитивів. Потім цінні папери виставляють на ринок, а гроші, отримані від продажу цінних паперів, починають надходити до гаранта та компанії-емітента, яка передає їх банку-виставнику.

Таким чином, банк отримує готівку на загальну суму сек'юритизованого кредиту. Банк продовжує обслуговувати ці кредити (які стають позабалансовими зобов'язаннями банку), тобто розраховуються з позичальником, стягують гроші з погашення основної суми боргу та відсотків. Банк відправляє отриманий грошовий потік емітенту цінних паперів, який у свою чергу передає його інвестору, іншими словами, виплачує прибуток за цінними паперами. Таким чином, коли позичальник сплачує основну суму боргу та відсотки банку-виконавцю, грошовий потік починає надходити до інвестора.

Коли позики сек'юритизуються або іншим чином конвертуються в кошик цінних паперів, право власності на ці позики та пов'язані з ними грошові потоки надходять до інвесторів. Звідси і назва - прохідні цінні папери.

Прикладами сек'юритизованих активів є іпотека, автокредити та позики на обладнання. Оскільки перехідні зобов'язання забезпечені матеріальними активами, їх назва відображає тип застави — сертифікати автокредиту під заставу цінних паперів на нерухомість.

Процедури сек'юритизації дозволяють банкам передавати кредитний ризик (іншим учасникам ринку), оскільки кредитний ризик передається разом із правом власності на кредити та доходи інвесторам, які купують цінні папери на ринку. Якщо позику не повернути, інвестори зазнають збитків.

Оцінка кредиту полягає у визначенні його доцільності з комерційної та економічної точки зору, для визначення ступеня відповідності суми та умов кредиту цілям кредитних заходів, а також для виявлення ризиків, пов'язаних з угодою.

Адже один і той же клієнт може отримати кредити з різними сумами, термінами та формами страхування шляхом видачі та погашення, які супроводжуються різним ступенем кредитного ризику. Наприклад, банк планує надати промисловому підприємству дві позики: першу короткострокову (три місяці) на доповнення оборотних коштів і другу довгострокову (два роки) на капітальне будівництво. Водночас, якщо позичальники однакові, то довгострокові позики оцінюються як ризиковані.

У процесі оцінки кредитного ризику адміністратор повинен проаналізувати заявку клієнта на позику, щоб визначити характер кредиту; економічне обґрунтування необхідності кредиту; передбачуваний напрямок використання; суму та умови, що відповідають меті кредиту. подія, що підлягає зарахуванню; запропоноване забезпечення, прийнятне для банку.

Якщо подана заявка на кредит буде оцінена як адекватна та обґрунтована, керівник повинен перевірити, чи відповідає вона кредитній політиці банку: сума кредиту порівнюється з кредитним лімітом одного позичальника, групи взаємопов'язаних позичальників, а потім з кредитом банку. кредитний ліміт для порівняння. Кредитування окремих галузей; порівняння умов кредитування з

найвищими, прийнятними для банку; перевірка або банк, що займається кредитуванням підприємств у цій галузі тощо.

Тому в процесі аналізу та оцінки кредиту необхідно визначити обґрунтованість поданої кредитної заявки та акцепту банку-кредитора. Якщо кредитний ризик оцінюється як високий або серйозний, менеджер радить клієнту змінити кредитну ситуацію, щоб мінімізувати ризик або знизити його до прийнятного рівня. Цей етап називається структуруванням кредиту.

Цей етап називається структуруванням кредиту. Якщо заявка не відповідає встановленим стандартам і ризик не зменшується, менеджер готовий письмово повідомити заявника про відмову в кредиті.

Процес структурування кредиту полягає у відпрацюванні параметрів, які задовольняють потреби клієнта та мінімізують кредитний ризик банку, забезпечуючи своєчасне погашення кредиту.

Основні структурні параметри кредиту: обсяг (сума кредиту), ситуація екстрадиції, графік погашення, вартість (відсоткова ставка).

Персонал кредитного відділу буде структурувати кредит на основі аналізу кредитоспроможності клієнта та оцінки кредитного ризику. Розпорядження керівника – знайти параметри кредиту, які найбільше відповідають цільовому призначенню позики та можливостям позичальника вчасно погасити кредит.

Нижчий кредитний ризик зазвичай пов'язаний з меншими сумами позик, але непозики можуть призвести до втрати (або навіть втрати) очікуваного прибутку та зменшення грошового потоку. Отже, якщо суми кредиту достатньо для фінансування події, кредитний ризик банку мінімальний. Застосовуються також умови кредитування. Під час формулювання умов кредиту необхідно враховувати частоту виробництва, сезонність, тривалість бізнес-циклу, об'єктивні потреби певної тривалості кожного проекту. Необґрунтоване зниження умов кредитування призводить до підвищення кредитного ризику, а джерело погашення може не

сформуватися. Надмірне подовження строків погашення може призвести до подібних наслідків утримання коштів банку в неконтрольованому потоці протягом певного періоду часу після завершення кредитної операції.

Обставини, за яких видається позика, можуть включати вивільнення коштів: суми після підписання договору; у вигляді платіжних документів на оплату клієнту тощо. Наприклад, виплата кредиту частинами (розстрочками) означає, що кожна наступна сума буде перерахована позичальнику лише за умови виконання позичальником певних умов. Ця технологія дозволяє банкам контролювати цільове використання кредиту, оцінювати результат і знижувати кредитний ризик.

Згідно з графіком погашення, найбільш ризикованим для банку є погашення всієї заборгованості одночасно в кінці терміну кредиту. Найменш ризикованим графіком є рівномірне погашення заборгованості протягом усього періоду, але має бути встановлений певний графік з урахуванням можливостей позичальника та особливостей заходу, який кредитується.

Повністю забезпечені кредити знижують кредитний ризик банку, але на практиці ситуація набагато складніша. Якщо гарантія надається у вигляді гарантії, гарантії, страхового полісу, векселя, проїзного документа тощо. , менеджер банку повинен буде перевірити фінансове становище та репутацію гаранта або емітента. Банки приймають заставу у вигляді застави, оцінюючи її ліквідність як перспективу швидкої ліквідації за ринковими цінами. У цьому випадку для зниження кредитного ризику банк бере на себе ризик ліквідності застави. У момент реєстрації застави адміністратор повинен точно знати, як банк оброблятиме цю заставу та як контролюватиме її ліквідність. Застави у формі матеріальної вартості можуть передаватися в банк, що вимагає додаткової плати за утримання сховищ, охорону, облік тощо. Якщо застава надається у вигляді нерухомого майна, обладнання, виробничих фондів тощо, які використовуються позичальником, відповідні витрати на постійний моніторинг застави несе банк. Великі іноземні банки створили

спеціальні відділи, відповідальні за контроль умов застави. Тож незважаючи ні на що, витрати для банку зростуть.

Якщо кредит не повертається, застава стає власністю банку, а керівництво стикається з питаннями примусового виконання. Не всі види застави мають високу цінність, але перспектива швидкої реалізації є незначною, як-от унікальне обладнання, великі споруди, об'єкти незавершеного будівництва тощо. Така застава тривалий час знаходиться на балансах банків, що збільшує частку проблемних активів і посилює цю діяльність.

У міжнародній банківській практиці позика повинна надаватися лише в тому випадку, якщо банк переконаний, що основне джерело погашення, а саме грошовий потік позичальника.

Лише за певних виняткових обставин менеджери можуть звернутися до вторинного джерела погашення кредиту, а саме до застави. Іноземні банкіри виходять з того, що банківські установи не є ломбардами, які продають заставу. Тому банки не повинні виконувати свої необґрунтовані функції, а також потребувати спеціалістів з операцій з рухомим та нерухомим майном. Якщо відсутність застави значно збільшує ризик, банки вимагають від них надання резервів у вигляді цінних паперів, депозитів та інших фінансових активів, якими можуть управляти спеціалісти банку.

Враховуючи нерозвиненість фінансових ринків та економічну кризу, вітчизняні банки змушені використовувати різні види застави, у тому числі у вигляді товарно-матеріальних цінностей. Надмірний рівень кредитного ризику, пов'язаного з більшістю позик, змушує банки використовувати будь-які методи його зниження.

Встановлення процентних ставок за кредитами може залишатися найважливішим питанням для обох сторін кредитного договору. Попит і пропозиція на кредитному ринку мають значний вплив на рівень кредитних процентних ставок. При підвищеному попиті на кредитні ресурси та низькій конкуренції в банківській сфері кредитори мають можливість сигналізувати про ситуацію та встановлювати відсоткові ставки, які забезпечують високий рівень прибутковості. Оскільки

конкуренція посилюється, банки змушені підтримувати ставки за кредитами на прийнятних для клієнтів рівнях, достатньо низьких, щоб позичальники не зверталися до іншого банку чи фінансової компанії. При цьому кредитний дохід повинен компенсувати витрати на позики та адміністративні витрати, забезпечувати банкам точний рівень прибутковості.

При визначенні ціни кредиту слід враховувати основну ідею співвідношення «ризик-винагорода».

Чим нижчий ризик, пов'язаний з конкретним позичальником, тим нижче вартість його кредиту, але менший дохід банку за інших рівних умов.

При визначенні премії за ризик слід враховувати всі складові ризику: кредитоспроможність клієнта, тривалість кредитного періоду, суму кредиту, якість застави, спосіб видачі та погашення позики, правила та вибір системи виплати відсотків і т. д. Тому, наприклад, взяття ціни кредиту з фіксованою процентною ставкою має враховувати ризик зміни процентної ставки протягом періоду кредиту. Крім того, встановлюючи ціни на кредити, керівництво повинно враховувати портфельний ризик, який полягає в тому, наскільки добре позика вписується в кредитний портфель банку. Кредити, що диверсифікують портфель, є більш цінними для банку і тому заслуговують на знижку, а кредити, які не пропонують знижку, - додаткову премію.

Питання про рівень відсоткової ставки за кредитом цілком вирішується у процесі переговорів серед банком і клієнтом.

Процес структурування кредиту має забезпечити виконання позичальником усіх умов кредитного договору, мінімізацію кредитного ризику банку та завершення підготовки документів для підписання договору. Форма кредиту, запропонована кредитним спеціалістом, затверджується клієнтом та затверджується вищим посадовим особам банку або колегіальним органом управління.

Процес оформлення кредитної документації включає підготовку та підписання кредитного договору, обставини якого відповідають вимогам позичальника та банку.

Умови кредитування для належного використання коштів мають захищати інтереси банків, особливо їхніх вкладників та акціонерів.

Типова форма кредитного договору включає кілька обов'язкових частин:

- Основне боргове зобов'язання за боргом, підписане позичальником, в якому також вказується процентна ставка позики, стан та графік виплати та погашення;
- Резерви: опис, характеристика, оцінка, обставини та строки переходу права власності до банку для погашення боргу;
- Обмежувальні ситуації, які можуть забезпечувати дії позичальника (періодична звітність, підтримка ліквідності, страхування іпотеки тощо), або допускати певні дії без згоди банку (не продавати активи, не виплачувати високих дивідендів, не брати участь у компаніях).
- гарантія позичальника, що вся надана ним інформація є достовірною;
- Відповідальність обох сторін за невиконання договірних зобов'язань, з переліком випадків та описом юридичних дій та повноважень сторін угоди.

До кредитного договору можуть бути включені й інші обставини: можливості дострокового погашення, фінансові санкції за нецільове використання кредиту, комісійні за додаткові послуги тощо.

Вони повинні бути ретельно перевірені представниками юридичних служб та контрольних підрозділів, щоб уникнути помилок та зменшити ризик документообігу.

Неточність, нечіткі описи дій, непередбачуваність певних ситуацій, нечіткі визначення обов'язків та відповідальності – все це може призвести до підвищення кредитного ризику та проблемних кредитів. Таким чином, у практиці Bank of America виявлення помилки в кредитній угоді після видачі кредиту є підставою для її переведення до категорії «особливо згаданих», тобто позика є ризикованішою за стандартну, але інакше не може бути. порушено.

Якість кредитно-ділових документів значною мірою впливає на кредитний ризик кожного кредиту та кредитного портфеля банку в цілому.

Цей процес особливо важливий при недосконалому законодавстві, бюрократичних методах з можливістю суворих позовів (процедури про банкрутство), високих судових зборах та високої вартості юридичних послуг – характерних для вітчизняних економічних систем.

Верифікація кредиту є незамінним протоколом для успішної реалізації програми банківського кредиту. Постійний контроль допомагає менеджерам заздалегідь виявити проблемні кредити та перевірити, чи відповідає поведінка кредиторів основним вимогам кредитної політики банку.

Основною метою кредитного контролю є запобігання перевищення кредитного ризику встановлених рівнів.

Як відомо, зі зміною кожного надання кредиту рівень кредитного ризику завжди змінюється. Зміни загальних економічних умов послабили позиції деяких позичальників і підвищили вимоги до кредитів для потенційних клієнтів. Фізичні особи та приватні підприємці можуть мати проблеми зі здоров'ям або втратити роботу, що негативно вплине на їхню здатність виплачувати кредити. Ринкова вартість та ліквідність застави також зміняться і потребують постійного моніторингу.

Тому головною вимогою до процедур контролю є стабільність перевірки та оцінки рівнів кредитного ризику. За статистикою, 80% проблемних кредитів спричинені поганим наглядом за рівнем кредитного ризику. Інші причини, такі як недостатня кредитна оцінка кредиту та позичальника, погана структура, неповноцінний кредитний договір тощо, викликають проблеми приблизно у 20% позик.

На додаток до цих заходів з управління кредитним ризиком, вони включають:

- страхування кредитного бізнесу, що означає, що банки повинні формувати страхові фонди на макро- та мікрорівні та забезпечувати страхування окремих кредитних договорів зі спеціалізованими страховими компаніями;

- Якісне забезпечення кредиту. У практиці українських банків найпоширенішими формами гарантування зобов'язань позичальника перед банком є застава, сторонні гарантії (гарантії), пені та пені, відступлення вимог до банку та рахунку позичальника третім особам, страхування відповідальності. та позичання Ризик того, що особа не поверне кредит. Правова основа цих форм застави визначається Цивільним кодексом України;

- Враховуйте кредит позичальника: в процесі роботи перед підписанням кредитного договору працівники банку повинні ретельно проаналізувати кредитність позичальника, тобто здатність вчасно погасити кредит, з'ясувати фактори, які можуть призвести до непогашення кредиту.

Отже, кредитоспроможність – це якісна оцінка позичальника, яку дає банк, щоб врахувати ймовірність та обставини кредиту, а також передбачити ймовірність своєчасного погашення кредиту та його ефективного використання.

Тому для ефективного управління ризиками банки повинні забезпечити систематичне впровадження аналізу кредитного ризику для визначення та оцінки його розміру. Цей аналіз завжди має виконуватися на рівні всієї установи та окремого сектора, включаючи не лише ідентифікацію, оцінку та оцінку кредитного ризику, а й взаємозв'язки та взаємодію між різними категоріями ризику.

Аналіз ризиків має базуватися на вищевказаній методології та охоплювати всі продукти, послуги та процеси банку та забезпечувати якісну оцінку пов'язаного ризику та, де можливо, оцінку його кількісних параметрів.

Якісна оцінка передбачає виявлення факторів ризику, встановлення потенційних зон ризику, іншими словами – факторів ризику, формулювання зон ризику, після чого можна визначити всі можливі ризики.

Якісна оцінка ризику включає кілька аспектів. Перший аспект – це необхідність порівняння очікуваних позитивних результатів з можливими економічними, соціальними та іншими поточними та майбутніми наслідками. Загалом, просто ризикувати недостатньо. Коли це веде до найкращих результатів, варто ризикувати, коли справа доходить до виправдання своїх дій. Питання ризику слід враховувати та враховувати як при формулюванні стратегії, так і при виконанні бізнес-місій. Другий аспект якісної оцінки ризику пов'язаний з визначенням впливу на інтереси суб'єктів економіки рішень, прийнятих у невизначених умовах. Без урахування інтересів (інтересів) і без управління ними неможливі реальні якісні зміни в соціально-економічному житті.

Тому для небезпечних ситуацій притаманні наступні основні ситуації:

- є невизначеність;
- наявність альтернатив і необхідність вибору однієї над іншою (відмова від вибору є варіантом у свою чергу);
- зацікавлені в результаті; оцініть можливість наявних альтернатив - прийміть рішення.

Усі фактори, які так чи інакше впливають на ступінь ризику, можна розділити на дві групи: об'єктивні та суб'єктивні.

До об'єктивних факторів можна віднести ті, які безпосередньо не залежать від суб'єкта рішення: інфляція, конкуренція, політичні та економічні кризи, екологія, тарифи, наявність системи найбільшого сприяння, можливі робочі місця у вільних економічних зонах тощо. До суб'єктивних факторів належать ті, що характеризують предмет затвердження відповідного рішення.

При кількісній оцінці ризику визначається як розмір окремого ризику, так і ризик проекту в цілому. У цьому контексті під сумою ризику розуміють рівень або розмір ризику, з яким стикається банк. Він характеризується як незначний, помірний або значний [8]. Іншими словами, сума ризику просто відображає рівень ризику, який банк приймає під час своєї діяльності, хороший чи поганий, залежно від того, чи

забезпечує система управління ризиками банку виявлення, вимірювання, моніторинг та нагляд за цією сумою. ризик.

Однією з основних кількісних оцінок є оцінка банком фінансового стану позичальника (за методологією НБУ [9]). Він складається з таких основних економічних показників позичальника:

- Платоспроможність (коефіцієнти негайної, поточної та загальної ліквідності);
- Фінансова доступність (коефіцієнт працездатності власних коштів, співвідношення позикових коштів до власних коштів);
- об'єм продаж;
- оборотність рахунків (відношення доходу по рахунку позичальника до суми кредиту, наявність інших банківських рахунків; наявність неплатежних документів - динамічна);
- склад і динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості (останній звіт та поточний рік);
- собівартість продукції (динамічна);
- прибутки та збитки (динамічні);
- рентабельність (динамічна);
- Кредитна історія (погашення минулих кредитних боргів, наявність наявних кредитів).

Розгляд ризику здійснюється в наступному порядку: визначити внутрішні та зовнішні фактори, що підвищують або зменшують певний рівень ризику; розглянути виявлені фактори та оцінити певний ризик; визначити допустимий рівень ризику; проаналізувати окремі дії, пов'язані з вибраним рівнем ризику; сформулювати Заходи щодо зниження рівня ризику.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

2.1 Аналіз процесу банківського кредитування в Ощадбанку

Український державний ощадний банк (скорочено АТ «Ощадбанк») є однією з найбільших фінансових установ в українській державі та має найширшу інституційну мережу – близько 6 тис.

Сьогодні Національний банк є символом стабільності та надійності. За основними показниками діяльності входить до трійки провідних гравців вітчизняного банківського ринку.

Це єдиний банк в Україні з державною гарантією повного збереження коштів громадян, довірених банку, що відображено в Законі України «Банківська і банківська справа».

Ощадбанк – це комплексна банківська установа, яка спрямована на створення сприятливих умов для обслуговування клієнтів, розширення спектру банківських продуктів і послуг, збільшення частки ринку.

За роки роботи Ощадбанк заслужив репутацію бездоганного ділового партнера, який виконує свої зобов'язання незалежно від зовнішніх чи внутрішніх факторів.

Банк працює практично в усіх сферах фінансового ринку України та наразі обслуговує великих корпоративних клієнтів. Його фінансова надійність є основним аргументом на користь того, що сьогодні клієнтами Ощадбанку є такі важливі клієнти системи, як Український Пенсійний фонд, Енергоринок, Український Нафтогаз, НАЕК Енергоатом, Урептом тощо. ».

Ощадбанк є повністю капіталізованим банком і забезпечує дотримання стандартів, встановлених НБУ.

+ Стратегія банку – максимізувати роздрібний бізнес та створити умови для надання комплексних банківських послуг корпоративним клієнтам.

Маючи статус державного банку, АТ «Ощадбанк» прагне бути втіленням стабільного, впевненого та динамічного розвитку, національного надбання та шанованого символу країни.

Структура банку заснована на принципах централізації та вертикального підпорядкування, зокрема:

- центральний офіс;
- Відділи банків, віднесені до окремих балансів:
- обласні управління, головні управління міста Києва та Київської області;
- відділ;
- Географічно відокремлені позабалансові офіси.
- Філії та територіально відокремлені позабалансові філії не є юридичними особами, але діють від імені банку відповідно до відповідних нормативно-правових актів.

+ Відділення банку здійснюють банківську та іншу діяльність від імені банку відповідно до нормативно-правових актів філії, на підставі наданого банком письмового дозволу, в межах банківської ліцензії та письмового дозволу, отриманого банком. банк.

Діяльність банку станом на 30.09.2021 року характеризується показниками, що показані у наступній таблиці 2.1

Таблиця 2.1 Діяльність банку станом на 2020-2021 рік

Показники	30.09.2021	30.09.2020	Абс.приріст	Приріст, %
Активи	231 666 989	227 079 151	4 587 838	2,02

Капітал	231 666 989	227 079 151	4 587 838	2,02
Зобов'язання	210 006 967	202 838 516	7 168 451	3,53
Вклади населення	188 907 457	183 198 243	5 709 214	3,12
Кредитний портфель	73 309 860	63 048 800	10 261 060	16,27
Прибуток	9 268 224	5 668 737	3 599 487	63,5
Кількість платіжних карток (тис.одиниць)	4 412 488	3 311 311	1 101 177	33,26
Калькість банкоматів	3 301	2 890	411	14,22

Кредити фізичним особам на придбання житла, транспортних засобів, споживчих товарів, оплати послуги та інші потреби споживачів. Кількість осіб, які користуються кредитними послугами Ощадбанку, порівняно з початком минулого року зросла майже в 1,6 раза – до 12 233 674 особи. Перспективним напрямком банківської діяльності є кредитування фізичних осіб за допомогою міжнародних платіжних карток.

Як свідчать попередні дані аналізу, Ощадбанк підтримує розвиток вітчизняної економіки з самого початку. Загальний борг зріс до 73 309 860, або на 2%, з 63 048 800 у минулому році. У 2021 році Банк продовжив нарощувати кредитування найбільш привабливих галузей економіки: будівництва (на 556 відсотків), сільського господарства (на 37 відсотків) та інших (зростання на 112 відсотків).

Таблиця 2.2 Заборгованість галузей економіки станом на 2020-2021 рік

Показники	30.09.2021	30.09.2020	Приріст, %
-----------	------------	------------	------------

Загальна заборгованість	73 309 860	63 048 800	16
промисловість	7 078 402	11 865 935	-40
Торгівля	5 733 859	5 669 151	1
Сільське господарство	4 966 826	3 611 507	37
Транспорт і зв'язок	261 351	223 682	17
будівництво	4 242 409	646 413	556
Енергетика	22 306 889	20 604 350	8
Послуги	430 128	454 351	-5
Інші галузі економіки	120 709	56 908	112

Дані таблиці дозволяють відмітити, що значно більше коштів в кредит отримали у 2021 році такі галузі економіки, як сільське господарство (на 37 %), будівництво (на 556%) хоча ризик вкладень в ці галузі економіки залишається досить високим.

Не значним є збільшення запозичень таким галузям економіки, як торгівля.

Заборгованість за промисловістю знизилась зі 11 865 935 до 7 078 402, або у 40 %.

Заборгованість за послугами знизилась зі 454 351 до 430 128, або у 5%

Рисунок 2.1 Надання кредитів Ощадбанка галузям економіки

Якщо проаналізувати структуру банківських кредитів у 2020 році за видами економічної діяльності, то можна зробити висновок, що найбільша концентрація кредитів у будівельній сфері (4 242 409, або 556% кредитів клієнтів – юридичних осіб).

Його активна зовнішньоекономічна діяльність сприяє динамічному розвитку та конкурентоспроможності Ощадбанку серед вітчизняних банків. Ощадбанк фінансує зовнішньоекономічну діяльність клієнтів під страхування іноземних експортно-кредитних агентств.

Ощадбанк співпрацює з іноземними банками щодо відкриття в Ощадбанку кредитної лінії для експортного фінансування українським компаніям під страхування іноземних експортно-кредитних агентств (HERMES (Німеччина), COFACE (Франція), Atradius (Нідерланди), Eximbank (США)).

2.2 Основні засоби зниження кредитного ризику, які використовуються в Ощадбанку

Надаючи гроші в позику, банки повинні керувати ризиками. Він може працювати кількома способами: шляхом виявлення кредитного ризику (це має відповідати кредитній політиці банку для вирішення питання ризику – прибутковості) або шляхом його мінімізації. У цьому випадку відмова від ризикованого кредиту зводить ризик банку до нуля, але в кінцевому підсумку втрачає дохід від цієї операції, яка також не дуже вигідна при частому використанні. Щоб мінімізувати кредитний ризик, банки можуть вживати багато різних дій (що викликають різні зміни) для найкращого впливу на ризик.

Тому доцільним є більш комплексний аналіз усіх методів зниження кредитного ризику.

Існують різні способи внутрішнього зниження кредитного ризику, в основному пов'язані з внутрішнім кредитним управлінням.

Основні з них: оцінка кредитоспроможності позичальників, ліміти, нормування, диверсифікація, створення резервів.

Обмежте або встановіть ліміт, який є верхньою межею суми грошей, яку можна позичити клієнту. Ліміти є важливим засобом зниження рівня ризику і базуються на даних попереднього кредитного аналізу, який, у свою чергу, є дуже корисним методом оцінки ризику. Ліміт – попередньо встановлена максимальна сума кредиту, яку може отримати позичальник. Прикладом такого методу мінімізації кредитного ризику може бути кількість кредитних ліній, при видачі кредиту під заставу векселя тощо. Проте слід зазначити, що деякі вчені визначають обмеження як більш широке поняття [10]. Тим не менш, обмеження щодо цієї точки зору можуть стосуватися не лише сум позики. Банки можуть самостійно встановлювати додаткові (законодавчо визначені) обмеження, які в більшості випадків можуть бути визначені як обмеження щодо країни, галузі, прямого позичальника, типу застави, валютних обмежень. Ефект від запровадження лімітів забезпечується обмеженням конкретних ризиків, характерних

для клієнтів, які є складовою кредитного ризику. Крім того, встановлення лімітів, у межах яких мають працювати кредитні менеджери молодшого та середнього рівня, мінімізує ризик збитків від помилок окремих співробітників та ризик, пов'язаний із концентрацією кредитних ресурсів.

Існують дві форми кредитного нормування. Перший застосовується, коли банк відмовляється надати позичальнику будь-яку суму, навіть якщо позичальник погоджується сплачувати вищу процентну ставку. Друге трапляється, коли банк готовий надати позику, але обмежує її сумою, меншою за ту, яку хоче отримати позичальник.

Банк виходить з того, що найвищу відсоткову ставку бажають платити фізичні особи та компанії з найбільшим ризиком інвестування в проекти. Якщо позичальник використовує кошти дуже ризиковано і досягне успіху, він може отримати величезний прибуток. З іншого боку, банки не захочуть давати такі кредити, оскільки інвестиція дуже ризикована, а позичальник, швидше за все, не буде успішним, тому банк не поверне гроші. Встановлення більш високих процентних ставок лише збільшить шанси банків на пропозицію кредитів із високим ризиком дефолту. Тому банкам краще дотримуватися першої категорії нормування кредитів і відмовлятися від кредитів.

У другому випадку нормування кредиту банк надає позичальнику позику, але не такого розміру, як хотів би позичальник.

Таке кредитне нормування необхідне, просто проблема кредитного ризику посилюється зі збільшенням суми позики, а переваги від ухилення від ризику значно зростають. Наприклад, якщо банк пропонує кредит на 30 000 грн. З такою ж потребою він найбільше готовий на все, щоб повернути його, тому що руйнувати свій майбутній кредитний рейтинг - не вигідно. З іншого боку, якщо кредит становить 100 тис. грн. , матиме місце нерозумне або навіть зовсім нецільове використання коштів.

Оскільки більшість позичальників повертають свої позики, коли сума кредиту невелика, банки нормалізують свої позики, пропонуючи позичальникам набагато менші суми, ніж очікувалося.

Диверсифікація – це спосіб мінімізації кредитного ризику на рівні всього кредитного портфеля банку. Підставою для такого управління може бути розпорошення кредитів, що видаються банками, згрупованих за певними якісними критеріями - розмірами позичальників, термінами, наявністю гарантій, їх галузевою приналежністю, власністю, фінансовим станом та багатьма іншими аспектами, які часто дозволяють банкам знизити ризик можливих втрат, пов'язаних з кредитними операціями.

Диверсифікація вашого кредитного портфеля є найпростішим і найдешевшим способом хеджування ризику дефолту позиції.

Основні методи, що використовуються для забезпечення адекватної диверсифікації кредитних портфелів

Диверсифікація кредитних портфелів за умовами є особливо важливою, оскільки процентні ставки за кредитами різної терміновості піддаються різним коливанням, а рівень непрямого бізнес-ризiku, який беруть на себе позичальники, також значною мірою залежить від терміну кредитування.

Реалізація цього аспекту управління ризиком дефолту позиції здійснюється відповідно до кредитної політики, яку проводить банк. Тому у випадку, якщо банки орієнтуються на довгострокові кредити, з характеристиками інвестиційних кредитів, доцільно включати до кредитного портфеля короткострокові кредити, що збалансує структуру портфеля. Крім того, відсутність збалансованості кредитного портфеля можна частково компенсувати відповідною структурою інших портфелів, але забезпечити оптимальний часовий баланс всього портфеля в цілому. Диверсифікація необхідного рівня кредитних портфелів є хорошим способом забезпечення ризику, але використовувати один цей метод явно недостатньо.

Однак спеціалізація на кредитуванні також має переваги. Тому банки вважають за краще вивчати особливості кредитів, на яких вони спеціалізуються.

Банки змушені балансувати вигоди та витрати, диверсифікуючись та спеціалізуючи [11].

Забезпечення позик у бюджеті не передбачається, а також депозитів та позик між установами банківської системи.

Основним завданням у створенні резерву на можливі витрати є оцінка потенційних наслідків ризику. Для розрахунку суми резерву позики класифікуються за двома критеріями: фінансовий стан позичальника, а другий критерій — характер погашення позичальником боргу та відсотків:

Добре - якщо заборгованість та відсотки по кредиту сплачені вчасно, а позика пролонгована одноразово на термін не більше ніж на 90 днів

Слабкий – якщо кредит має прострочену заборгованість та відсотки не більше 90 днів, або якщо заборгованість за кредитом прострочена більше ніж на 90 днів, якщо сплачено відсотки;

Недостатнє – якщо позика прострочена більш ніж на 90 днів із заборгованістю та відсотками, або якщо позика прострочена понад 90 днів без сплати відсотків.

При визначенні розміру резервів сума боргу кожного позичальника окремо віднімається з таких значень:

- Гарантія (гарантія Кабінету Міністрів України; банківська гарантія, зареєстрована як юридична особа в країні категорії А;

- забезпечення (грошові вклади позичальника та вклади, внесені в банк, що надає позику; майно та майнові права позичальника).

Зовнішні засоби зниження ризику (наприклад, передача ризику) припускають, що банки передають відповідальність за кредитний ризик (повністю або частково) на інших, прагнуть поділити ризик між великими суб'єктами або передати його страховим компаніям [12].

Наприклад, розподіл ризику полягає у розподілі певної частки ризику на учасників кредитної програми (в рамках консорціуму банків), які кращі за інших і здатні його контролювати.

Суть зовнішнього страхування ризиків полягає в тому, що кредитори готові відмовитися від частини своїх доходів, щоб уникнути ризиків, тобто вони готові заплатити ціну, щоб звести ризик до нуля. Страхування кредитного ризику є одним із найпоширеніших способів зниження його рівня.

Існують дві основні форми страхування іноземних кредитів - страхування кредиту та страхування іпотечного кредиту. Перший вид страхування надає банку роль страховика, що захищає власні інтереси. У разі невиконання зобов'язань боржником банку виплачують страховку.

Розмір страхової премії враховується при встановленні процентної ставки за кредитом.

Друга форма страхування кредиту передбачає права страхувальника-боржника на захист своїх кредиторів (страхувальників). Цей вид страхового поліса вважається охоронним документом страховою компанією банку. Вартість такого страхування несе страхувальник.

вимоги безпеки. Застава — це система, за допомогою якої позичальник погашає відсотки банку, що дозволяє банку повністю або частково погасити вартість кредитних операцій без погашення позики.

У практиці українських банків найпоширенішими формами забезпечення зобов'язань позичальника перед банком є майнова застава, сторонні гарантії (гарантії),

пені та пені, передача вимог і рахунків позичальника третім особам, позичальнику позичальнику. страхування відповідальності та ризик невиконання кредиту.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В БАНКАХ

3.1 Досвід управління кредитним ризиком у банківській системі країн з ринковою економікою

Сучасні тенденції в кредитному секторі економіки змусили українських банківських аналітиків та банкірів виявити інтерес до моделей оцінки кредитного ризику та методів управління ними. У цьому найважливішому аспекті банківської діяльності сьогодні все більший інтерес викликає спадкоємність світового досвіду, оскільки українські банки все більше відчують власний, часом болючий, досвід кредитування та через неодноразові спроби організації кредитного процесу.[22]

Проблема кредитного ризику не має нічого спільного з плановою економікою виконавчої влади радянської епохи, тому вітчизняні вчені стикаються з проблемами, які можна вирішити лише у разі розвитку та формування ринкової економіки. У цьому відношенні українські аналітики та банківські практики явно недостатньо досліджені.

Тому сьогодні важливо вивчити та об'єктивно описати найкращі види оцінки та управління кредитним ризиком в іноземних банківських операціях, щоб розглянути можливості їх ефективного застосування в українській кредитній системі.

У зарубіжній практиці під кредитним ризиком розуміють можливе зменшення прибутку або збитку частини власного капіталу банку через неспроможність позичальника повернути та повернути кредит. Іноземні банки використовують

спеціальні методи кредитного рейтингу для оцінки кредитного ризику, який є комбінацією параметрів, які оцінюють кредитний профіль позичальника. Вони характеризуються складністю і порівнянністю всього фактора кредитного ризику.

Підхід на основі оцінки позичальника широко використовується багатьма вітчизняними банками. Критерії оцінки позичальників, очевидно, відрізняються від банку до банку, виходячи з їхнього практичного досвіду та регулярно переглядаються [13].

Кліринговий банк Великої Британії використовує методи «PARSEL» та «SAMPARI» для оцінки потенційного ризику невиконання кредиту.

За методом «PARSEL» Р (Особа) - персональні дані потенційного позичальника, його репутація; А (сума) - причина звернення за сумою позики; R (погашення) - здатність повернути; S (забезпечення) - Оцінка безпеки; E (Exrediensly) - Можливість кредиту; R (Винагорода) - Комісія (відсоткова ставка), яку банк сплачує за ризик кредиту.

У системі оцінки частіше зустрічається метод SAMRARI: С (Character) – репутація позичальника; А (здатність) – оцінка бізнесу позичальника; М (засіб) – розглянемо, чи потрібно звертатися за позикою; Р (Prpose) - мета позики; А (сума) - обґрунтування призначення позики; R (погашення) - шанс повернення; І (страхування) - засіб страхування кредитного ризику.

Останнім часом банки розробляють методи оцінки якості потенційних позичальників за допомогою різних статистичних моделей.

Прикладом такої «класифікаційної моделі» є «модель Зета», яка була розроблена групою американських економістів і використовується банками для кредитного аналізу. Модель розроблена для оцінки ймовірності банкрутства бізнес-компанії. Значення ключового параметра «Z» визначається рівнянням, змінні якого відображають деякі ключові характеристики аналізованої компанії – ліквідність, оборотність капіталу тощо.[23] Якщо коефіцієнт компанії перевищує підготовлений поріг і нижче критичного значення, згідно з моделлю, фінансове становище такого

бізнесу викликає сумнів і кредитування не рекомендується. Слід також зазначити, що такі методи запобігання кредитному ризику, як продаж кредитів, надзвичайно поширені в країнах з ринковою економікою. Залежно від оцінки кредитного портфеля банк може продати частину кредиту іншим інвесторам. Завдяки цій операції банк може повністю або частково повернути кошти, використані для кредитного вкладення. Наслідки цієї операції різноманітні. По-перше, продаж низькодохідних активів може звільнити ресурси для фінансування більш прибуткових активів; по-друге, продаж активів уповільнює зростання банківських активів і допомагає керівництву банку краще збалансувати збільшення банківського капіталу та кредитні ризики. По-третє, зменшуючи тим самим стаття балансу банку, які краще характеризують його діяльність.

Щодо техніки продажу кредиту, то банк продавця може залишити за собою право погасити борг за певних обставин. Кредити продаються за ціною нижче номіналу. Наприклад, на одному з найбільших ринків перепродажу позик, що належать до країн «третього світу», кредитна заборгованість в Аргентині, Бразилії, Мексиці, Перу, Філіппінах та інших зазвичай продається за номінальною вартістю: 1%. Більшість із цих позик надається Придбано за мільйони доларів банками та компаніями з досвідом роботи в країнах-боржниках. При цьому, якщо економічне становище таких країн покращиться, покупці кредитів отримають значні прибутки, а в негативному випадку збитки від таких позик значно менші за збитки при їх безпосередньому наданні [14].

У деяких країнах однією з найпоширеніших форм продажу своїх кредитних інвестицій є так звана сек'юритизація позик. При сек'юритизації банки продають не самі кредити, а цінні папери (фінансові вимоги), випущені за цими позиками. Перетворення позик у цінні папери дозволяє банкам вилучати деякі ризикові активи зі своїх балансів. Оскільки позичальники повертають ці активи (погашення основної суми та нарахованих відсотків), дохід надходить до власника цінного паперу.

Використання загальноприйнятого методу розрахунку кредитного ліміту, широко використовуваного в західній банківській практиці, може значно зменшити кількість та обсяг проблемних кредитів. Його зміст полягає у видачі лише частини загальної суми кредиту. Іншу частину (відповідно до певного відсотка кредитної лінії) банк не кредитує, а суму визначає банк на основі оцінки ризику конкретного бізнесу.

При оцінці кредитного ризику виданого кредиту банки використовують кредитний класифікатор для класифікації кредитів на такі класи ризику: 1) кредити з найменшим ризиком; 2) кредити з підвищеним ризиком; 3) кредити з граничним ризиком; 4) нетипові кредити (пропонується як виняток із правил).

Предметом поглибленого аналізу Bank of America є фактори, що формуються під впливом несприятливих економічних умов, сукупність факторів, що не залежать від банківської діяльності: погане управління, початкова недостатня капіталізація компаній, високі відсоткові ставки та конкуренція за високі відсотки. ставки, спади.

У зв'язку з цим цікавим є досвід іноземних банків із залученням до оцінки кредитного ризику незалежних рейтингових агентств.

Рейтингове агентство має у своєму розпорядженні крупний об'єм інформації і досвід створення неупереджених оцінок для всіх можливих варіантів ситуацій, у нього відсутня будь-яка інтерес крім формування достовірної оцінки кредитного ризику банку.

3.2 Основні напрямки мінімізації кредитного ризику в сучасній банківській практиці в Україні

Розвиток банківської системи України в останні роки характеризується динамічним зростанням кредитних портфелів, що об'єктивно призводить до підвищення рівня ризику банківських кредитів.[25]

У нинішній період внутрішньої перехідної економіки банки змушені вдосконалювати свої стратегії та тактику кредитної діяльності. У зв'язку з цим аналіз

та управління кредитним ризиком для зниження його рівня є актуальним для сучасних тенденцій у банківській галузі.

Загальний підхід до мінімізації та оптимізації ризиків в Україні визначено в «Настанові з організації та функціонування системи ризик-менеджменту українських банків» [15], залежно від того, чи існує зв'язок між ризиком і прибутковістю, ризики поділяють на 2 групи:

- Ризик, що піддається кількісному виміру (фінансовий ризик). Наприклад, кредит, ліквідність;
- Невимірний ризик (нефінансовий ризик). Наприклад, юридичний, репутаційний.

Ризики, пов'язані між ризиком і прибутком, вважаються кількісними, і цими ризиками управляють, щоб їх оптимізувати. Ризики, які не мають зв'язку між ризиком і доходом, не піддаються кількісній оцінці, а управління ними спрощено для мінімізації.

Часто метою процесу управління ризиками є не усунення ризику, а забезпечення належної компенсації банків за прийняття ризику. Виняток становлять деякі ризики, які не пов'язані з рівнем та розміром винагороди банку (наприклад, у «Системі оцінки ризиків» у Посібнику Національного банку з інспектування банків до таких ризиків належать юридичний ризик, репутаційний ризик, стратегічний ризик) [16].] .

Багато ризиків, з якими стикаються банки, притаманні банківській галузі та є важливою частиною посередницької функції перерозподілу грошових ресурсів, яку здійснюють банки (наприклад, кредитний ризик). Для цього типу ризику банки прагнуть оптимізувати співвідношення між ризиком і прибутковістю, максимізуючи прибуток для заданого рівня ризику або мінімізуючи ризик, який необхідно прийняти для забезпечення бажаного рівня прибутку. У результаті виникли два підходи до управління ризиками, що піддаються кількісному виміру, основним з яких є

оптимізація кредитних портфелів та мінімізація кредитного ризику на рівні окремого кредиту.

Деякі ризики зазвичай є ціною, сплаченою за право на діяльність, наприклад, юридичні ризики. Як правило, банки прагнуть або змушені знизити такі ризики до певного рівня, намагаючись нести найменші витрати. У цьому випадку є спосіб мінімізувати невимірний ризик.

Оптимізація кредитного портфеля передусім має передбачати підвищення ефективності «запобіжних» заходів, спрямованих на уникнення несприятливих ситуацій для банків щодо погашення основної суми та нарахованих відсотків за кредитними зобов'язаннями. Тому можна сказати, що кредитоспроможність – це та сфера, де її оптимізація дасть найбільші результати з точки зору мінімізації кредитного ризику.

Стандартний складовий набір кредиту позичальника включає такі показники, як характер, здібності, гроші, забезпеченість, стан, контроль тощо.

Особистість клієнта можна визначити як:

- його репутація (репутація юридичної особи та її керівника);
- рівень відповідальності замовника за погашення боргу;
- чітке розуміння його поглядів на цільове призначення позики;
- Відповідність цільового призначення кредиту та кредитної політики банку.

Фахівці в галузі управління західним банком зазначають, що поняття «природа клієнта» включає шість пунктів: кредитну історію клієнта, досвід інших кредиторів, пов'язаних із клієнтом, мету кредиту, прогнозований досвід клієнта, кредитний рейтинг. і існування, а також зробити другий підпис в, або поручитель позики.

Тому суттєва відмінність у розумінні змісту «природи клієнта» вітчизняними та зарубіжними фахівцями полягає в тому, що на Заході складова кредиту більш доопрацьована – більше уваги приділяється кредитному рейтингу позичальника та його можливості прогнозувати та аналізувати. бізнес-план. Врахування цього фактора допоможе знизити кредитний ризик.

Відповідно до незалежно сформульованого банком стандарту оцінки позичальника рейтинг позичальника часто завищується, що штучно покращує реальне фінансове становище позичальника;

Класифікація одного і того ж позичальника в різних банках дуже різниться.

Об'єднання українських банків в єдиний рейтинг різноманітних кількісних та якісних показників створює значну суб'єктивність. Таким чином, методологія оцінки фінансового здоров'я Ощадбанку містить 42 показники, поділені на 12 компонентів, 74% з яких є якісними [18]. Цей метод оцінки репутації недоцільний, оскільки:

- Якісні дані не можуть бути об'єктивно визначені кількісно;
- Критерії кількісної оцінки не можна безперервно вимірювати за єдиною шкалою. Через їх відмінності індикатори можуть вимагати різних діапазонів і поділок шкали оцінок, щоб значення показників були згруповані в якісно однорідні групи.

Враховуючи досвід вітчизняної практики, а також міжнародний досвід організації кредитних відносин, для мінімізації ризиків рекомендується запровадити в Україні єдину систему оцінки та управління кредитними ризиками. Такий досвід є переходом до новітнього світового стандарту – необхідного банківською системою міжнародного стандарту «Базель II», основною метою якого є підвищення якості управління ризиками в банківській діяльності. Система приділяє велику увагу інструментам зниження кредитного ризику [19].

Методи F-IRB і A-IRB можуть використовуватися банками, які здійснюють операції, більш схильні до більш складних ризиків і розробили більш сучасні системи вимірювання ризиків. Внутрішні дані цих банків базуються на великій кількості даних за попередній період і постійно перевіряються.

Для оцінки кредитного ризику банк повинен вибрати один із трьох підходів для вимірювання його схильності до ризику, які, на думку та думку його наглядових органів, повністю відповідають якості та рівню процедур. (таблиця 3.2).

Хоча Базель 2 здається системою нормативно-правових актів, на практиці угода забезпечує багату основу для розвитку банківських систем управління ризиками з метою їх мінімізації.[22]

Слід зазначити, що проблема також є, і вирішення цього питання може позитивно вплинути на мінімізацію кредитного ризику. Суть справи полягає в тому, що, незалежно від якості кредитного портфеля та підходу до управління кредитним ризиком, усі банки тією чи іншою мірою стикаються з проблемою дефолту за своїми кредитами.

Отже перспективними напрямками удосконалення засобів керування кредитним ризиком через заставно-забезпечувальний механізм виглядають процес оцінювання застави, визначення достатності тієї чи іншої форми забезпечення для гарантування повернення кредитів, узагальнення досвіду діяльності банків по вирішенню ситуацій з проблемними кредитами, що, в свою чергу, сприятиме мінімізації кредитних ризиків банків.

І безумовно, до головних напрямків мінімізації кредитних ризиків у банках належить впровадження новітніх інформаційних технологій керування кредитними ризиками. Нарощування обсягів кредитування населення і зростання ризиків вимагають від банків створення системи керування ризиками, необхідним елементом якої є отримання інформації по кредитним історіям позичальника. А для цього потрібна єдина інформаційна база кредитних історій.

Таблиця 3.2 Концепції кредитних ризиків

Концепції щодо кредитного ризику	Основні характеристики
Кредитний ризик 1. Стандартизований підхід (SA)	Цей підхід застосовує зовнішні дані оцінки ризику, які змінюються від 0 % (кредити розвинутим країнам) до 150 % (рейтинг нижче інвестиційного рівня; прострочені кредити). Значення ризиків для різних груп активів

	базуються на оцінках зовнішніх (незалежних) оціночних кредитних агентств.
Кредитний ризик 2. Підхід базується на внутрішніх рейтингових оцінках банків (F-IRB)	Цей підхід базується на 3 основних параметрах: вірогідність дефолту (PD); частина кредиту, недоотримана банком від позичальника по своїм зобов'язанням (LGD); сума заборгованості на момент дефолту (EAD). У банків є можливість використовувати свої власні параметри вірогідності дефолту, однак вони зобов'язані використовувати контрольні підходи для установлення параметрів LGD и EAD.
Кредитний ризик 3. Продвинутий підхід, який базується на внутрішніх рейтингових оцінках банків (A-IRB)	Цей підхід дозволяє банкам використовувати в доповнення до PD свої власні підрахунки у відношенні LGD та EAD в контрольній формулі.

Скоринг - сучасна ефективна технологія для кредитних рішень, яку пропонує Міжнародне бюро кредитних історій. Скорінгові моделі для кредитного скорінгу фірми StatConsulting призначені для підтримки управління кредитним ризиком згідно із вимогами Базельського Комітету.

Технічні переваги [20]:

- зменшити витрати за рахунок скорочення кількості персоналу, залученого до процесу кредитування;
- Скорочений час на обробку кредитних заявок (рішення про позику до хвилин) і скорочений час реагування на рішення або відмову в кредиті;
- Автоматичний підрахунок балів для фізичних осіб та МСП;
- мінімізувати операційний ризик;
- Оператори банку готують протоколи скорінгу та бізнес-правила в режимі реального часу, а також формують політику;
- Впроваджуйте швидші, ефективніші та надійніші кредитні відносини між сторонами.

Тому використання скорингових моделей є ефективним інструментом для виконання завдань управління ризиками.

ВИСНОВОК

Проаналізувавши все вище сказане можна зробити висновок, що основним завданням банківської системи є підтримка економічного зростання країни шляхом використання кредитних ресурсів для зміцнення економіки, перенаправлення фінансових ресурсів у галузі, де їх не вистачає. Наразі ці завдання вирішуються українською банківською системою в контексті стратегічної орієнтації країни на вступ до європейської структури.

Функціонування банківської системи національної чи регіональної асоціації залежить від стабільності банківських установ та їх здатності протистояти негативному впливу різноманітних факторів, що оточують банківську галузь, що призводять до різноманітних ризиків. Тільки усвідомлення ризиків та правильне управління можуть забезпечити функціональну надійність банківських установ.

Найпоширенішою діяльністю банків є надання позик та дотримання кредитної політики, оскільки кредитний бізнес приносить більшу частину доходів банку. У зв'язку з цим важливо розглянути питання мінімізації ризиків кредитної діяльності банку. Підтвердженням невирішеності питання є цифрове занепокоєння багатьох економістів в Україні та за кордоном.

Тому не випадково банківські проблеми та пов'язані з ними проблеми знайшли відображення у положеннях чинного українського законодавства.

Оскільки кредити залишаються найприбутковішим банківським активом, серед усіх ризиків у банківській діяльності кредитний ризик має першорядне значення, оскільки характеризує економічні та правові відносини між кредиторами та позичальниками щодо перерозподілу фінансових активів.

Більшість дослідників кредитного ризику визначають кредитний ризик як існуючий або потенційний ризик для доходу та капіталу, який виникає внаслідок нездатності сторони прийняти або іншим чином виконати свої зобов'язання за будь-якою фінансовою угодою з банком.

Наукова та раціональна класифікація дуже важлива для отримання вичерпної характеристики кредитного ризику та використання ефективних контрзаходів. В економічній літературі та в наукових працях економістів кредитний ризик класифікується по-різному, але всі вони рекомендують розрізняти індивідуальний кредитний ризик і кредитний ризик усього портфеля.

Кредитний ризик за конкретною кредитною угодою (фізичною особою) - ймовірність того, що банк зазнає збитків через невиконання позичальником конкретної угоди.

Кредитний ризик усього портфеля — це середньозважене значення операційних ризиків усіх кредитних портфелів, де вага — це питома вага суми операції у всьому кредитному портфелі.

Для зниження кредитного ризику банку використовуються їх оцінки з урахуванням джерел такого ризику: неспроможності позичальника виконувати свої зобов'язання за рахунок поточних грошових потоків або продажу активів; репутації позичальника в діловому світі, відповідальності та бажання; ; недоліки в підготовці та оформленні кредитних договорів, гарантійних листів, договорів страхування; зміни в економічних системах, які можуть вплинути на фінансове становище позичальника тощо.

Розвиток банківської системи України в останні роки характеризується динамічним зростанням кредитного портфеля, що об'єктивно призводить до зростання кредитного ризику.

Очевидно, що за таких обставин банки змушені постійно вдосконалювати свою стратегію та тактику кредитної діяльності. У зв'язку з цим аналіз та управління кредитним ризиком для зниження його рівня є актуальним для сучасних тенденцій у банківській галузі.

В Україні механізм управління кредитним ризиком регулюється «Організаційними та операційними рекомендаціями щодо системи управління ризиками українських банків» [21].

Управління кредитним ризиком банку здійснюється на двох рівнях залежно від його походження – на рівні кожного кредиту та на рівні всього кредитного портфеля.

Підхід банку до управління ризиками кредитних портфелів включає диверсифікацію, створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями банку;

Методи управління ризиками для окремого кредиту включають: кредитний аналіз позичальника; кредитну оцінку; структуру позики; документацію кредитних операцій; контроль умов позики та застави.

Для ефективного управління ризиками банки повинні забезпечити систематичне впровадження аналізу кредитного ризику, призначеного для виявлення та оцінки його серйозності. Аналіз ризиків має базуватися на вищевказаному методі та повинен охоплювати всі продукти, послуги та процеси банку та передбачати якісну оцінку пов'язаного ризику та його кількісні параметри, якщо це можливо.

У роботі розглянуто досвід використання механізмів управління кредитними ризиками та методів аналізу процесів банківського кредитування на прикладі Ошард Банку, одного з лідерів кредитування української економіки.

Слід зазначити, що Ощадбанк цілеспрямовано вдосконалює системи оцінки, аналізу та управління з метою створення найбільш ефективної системи управління ризиками. Управління кредитними ризиками Ощадбанку спрямоване на ефективне розміщення кредитних ресурсів для отримання прибутку та своєчасного повернення коштів банку. Проведення дослідження кредитних профілів клієнтів є одним із найважливіших для банків шляхів зниження кредитного ризику та успішної реалізації кредитної політики, оскільки дозволяє уникнути необґрунтованих ризиків на етапі подачі заявки на кредит.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Павлюк С. М. Кредитні ризики та управління ними / С. М. Павлюк // Фінанси України. – 2009. – №10. – С. 105–111.

2. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками: навч. посіб. / Л. О. Примостка, М. П. Чуб, Г. Т. Карчева; за ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. – К.: КНЕУ, 2010. – 600 с.
3. Шибалкіна В. Мінімізація кредитного ризику / В. Шибалкіна // Банківська справа. – 2009. – № 6. – С. 40–41.
4. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 р. № 2121-ІІІ. Із змінами, внесеними згідно із Законом України N 997-V (997-16) від 27.04.2008, / Вісник Верховної Ради N 33, 2008. - ст.440.
5. Закон України "Про банки і банківську діяльність": Із зм. та доп. станом на 20 березня 2007р. / Міністерство юстиції України. - Офіц. вид. - К.: Вид. дім "Ін Юре", 2007. - 120 с.
6. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 №679-XIV. Зі змінами і доповненнями станом на 01.12.2006 р.
7. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу»: За станом на 15 грудня 2006 р. / Відомості Верховної Ради N 31, 2007. - ст.268. Затверджено Постановою Правління Національного банку України 16.03.2007 N 91.
8. Зміни до положення "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків". Затверджено Постановою Правління Національного банку України 06.07.2008 N 248.
9. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Затверджено постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 р. N 368.
10. Методичні вказівки з інспектування банків "Система оцінки ризиків" (Постанова Правління Національного банку України 15.03.2004 N 104).

11. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України (Постанова Правління Національного банку України 02.08.2004 N 361).
12. Положення «Про порядок формування обов'язкових резервів для банків України». (Постанова Правління Національного банку України 16.03.2006 N 91).
13. Положення "Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків". Затверджено Постановою Правління Національного банку України 06.07.2000 р. № 279.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". Затверджене наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. №87.
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 "Баланс". Затверджене наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. № 87.
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати". Затверджене наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. №87.
17. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. - К.: КНЕУ, 2006.
18. Антонюк Г. Управління кредитним ризиком в банківській діяльності // Наукові записки.- 2007. - № 15.
19. Асоціація українських банків / Інтернет ресурси: <http://aub.com.ua>.
20. Байрам У.Р. Формування цілей кредитної політики в структурі стратегії регіонального комерційного банку // Формування ринкових відносин в Україні. - 2006. - № 11. - С.125-128.

21. Балюк В. Довгострокове кредитування інвестиційних проектів / В. Балюк, А.Яцура. // Банківська справа. - 2006. - № 2. - С. 17-28.

22.https://studopedia.net/14_722_glava--osnovni-shlyahi-minimizatsii-kreditnogo-riziku-v-komertsiynih-bankah.html

23.<https://cwetochki.ru/ref-referat-kreditnii-rizik-komertsiinogo-banku-ta-shliakhi-iogo-minimizatsii.html?page=6>

24.http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/73044.doc.htm

25.http://www.rusnauka.com/1_NIO_2008/Economics/24937.doc.htm

<https://www.oschadbank.ua/>

ДОДАТОК А

Декану факультету економіки та менеджменту

Олейнікову О.А.

Студента групи МЕН-18

Юрченко Ю.Ю.

(П.І.Б.)

Спеціальності 073 Менеджмент

З А Я В А

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної роботи

Управління кредитними ризиками банківської установи

і призначити науковим керівником Ляшок Наталію Юріївну

Дата _____ Підпис _____

Згода наукового керівника
випускної кваліфікаційної роботи _____
(підпис, дата) (П.І.Б.)

Висновок кафедри

Завідувач кафедри _____
(підпис, дата)

проф. Попова О.Ю.
(П.І.Б.)

Додаток Б

Перелік зауважень щодо оформлення роботи

Означення документа	Документ	Умовна відмітка	Зміст зауваження

--	--	--	--

Дата_____ Підпис_____

Додаток

В

**АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД ЗА
ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ 30 ВЕРЕСНЯ 2021 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2020 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2020 року
Процентні доходи, за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю та за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	5	4 377 296	12 785 536	3 747 525	11 336 136
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	5	855 730	2 666 579	934 097	2 577 336
Процентні витрати	5	(1 962 237)	(6 183 891)	(2 389 995)	(8 244 735)
Чистий процентний дохід		3 270 789	9 268 224	2 291 627	5 668 737
Формування резерву під очікувані кредитні збитки та збитки від модифікації за активами, за якими нараховуються проценти		(717 738)	(1 053 749)	(589 805)	(709 356)
у тому числі (формування)/розформування резерву під очікувані кредитні збитки за активами, за якими нараховуються проценти	6	(708 870)	(317 861)	(463 651)	60 043
Чистий процентний дохід після формування резерву під очікувані кредитні збитки та збитки від модифікації за активами, за якими нараховуються проценти		2 563 051	8 214 475	1 701 822	4 959 381
Комісійні доходи	7	2 487 349	7 137 272	1 998 448	5 454 660
Комісійні витрати	7	(957 696)	(2 600 230)	(793 809)	(2 219 322)
Чистий прибуток(збиток) від операцій з іноземною валютою	8	383 349	1 144 182	(952 793)	(2 894 345)
Чистий (збиток)/прибуток від операцій з фінансовими інструментами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	10	(1 376 021)	(4 927 271)	1 941 293	7 175 452
Формування резерву під очікувані кредитні збитки за іншими фінансовими активами і гарантіями	6	(20 391)	(34 439)	(49 672)	(101 054)
(Формування)/розформування резерву під збитки від знецінення нефінансових активів	6	(3 034)	(9 854)	4 249	1 337
Чистий інший дохід/витрати		15 419	262 937	(35 772)	100 191
Чистий непроцентний дохід		528 975	972 597	2 111 944	7 516 919
Операційні доходи		3 082 026	9 187 072	3 813 766	12 476 300
Операційні витрати	9	(2 745 659)	(8 338 280)	(2 670 315)	(7 739 748)
Прибуток до оподаткування		336 367	848 792	1 143 451	4 736 552
Відшкодування з податку на прибуток	11	352	561	-	11
Чистий прибуток за період		336 719	849 353	1 143 451	4 736 563

**АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ПРИБУТКИ І ЗБИТКИ ТА ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД
ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ 30 ВЕРЕСНЯ 2021 РОКУ (ПРОДОВЖЕННЯ)
(у тисячах гривень)**

Примітки	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За три місяці, що закінчилися 30 вересня 2020 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2020 року
Інші сукупні (витрати)/доходи: Статті, які в подальшому не будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:				
Чистий прибуток/збиток від переоцінки будівель	(2 038)	(2 038)	-	-
Чистий прибуток/збиток від переоцінки акцій, що оцінюються за справедливою вартістю через збільшений сукупний дохід	(38 292)	(37 331)	77 422	130 065
Статті, які в подальшому будуть рекласифіковані у склад прибутків та збитків:				
Чиста зміна справедливої вартості інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через збільшений сукупний дохід, за вирахуванням ефекту відстроченого податку на прибуток	(14 577)	(254 674)	(108 311)	(28 294)
Чиста сума резерву переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через збільшений сукупний дохід / наявних для продажу, переміщена в прибутки і збитки	2 410	2 410	-	-
Інші сукупні (витрати)/доходи	(52 497)	(291 633)	(28 889)	101 771
Всього сукупних доходів за період	284 222	557 720	1 114 562	4 838 334

**АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО ЗМІНИ У ВЛАСНОМУ КАПІТАЛІ ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ 30 ВЕРЕСНЯ 2021 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	Акціонерний капітал	Резерв переоцінки будівель	Резерв переоцінки інвестицій, що оцінюються за справедливою вартістю через збільшений сукупний дохід	Непокритий збиток	Всього власного капіталу
1 січня 2020 року		49 724 980	1 817 194	1 018 205	(33 008 471)	19 551 908
Прибуток за період		-	-	-	4 736 563	4 736 563
Інший сукупний прибуток за період, за вирахуванням податку на прибуток		-	-	101 771	-	101 771
Всього сукупного доходу за період		-	-	101 771	4 736 563	4 838 334
Інші коригування		-	-	-	(73 059)	(73 059)
Виплата частки прибутку на основі фінансового результату року	24	-	-	-	(76 548)	(76 548)
Вибуття резерву переоцінки будівель		-	(51)	-	51	-
30 вересня 2020 року		49 724 980	1 817 143	1 119 976	(28 421 464)	24 240 635
1 січня 2021 року		49 724 980	1 572 968	976 060	(30 338 809)	21 935 199
Прибуток за період		-	-	-	849 353	849 353
Інший сукупний збиток за період, за вирахуванням податку на прибуток		-	(2 038)	(289 595)	-	(291 633)
Всього сукупного доходу за період		-	(2 038)	(289 595)	849 353	557 720
Інші коригування		-	-	-	-	-
Виплата частки прибутку на основі фінансового результату року	24	-	-	-	(832 897)	(832 897)
Вибуття резерву переоцінки будівель		-	(2 734)	-	2 734	-
30 вересня 2021 року		49 724 980	1 568 196	686 465	(30 319 619)	21 660 022

Від імені Правління

**АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ»**

**ПРОМІЖНИЙ ОКРЕМИЙ ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ
ЗА ДЕВ'ЯТЬ МІСЯЦІВ, ЩО ЗАКІНЧИЛИСЯ 30 ВЕРЕСНЯ 2021 РОКУ
(у тисячах гривень)**

	Примітки	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2020 року
РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:			
Проценти отримані		13 982 892	12 366 180
Проценти сплачені		(6 581 056)	(9 124 162)
Комісійні доходи отримані		7 125 516	5 458 325
Комісійні витрати сплачені		(2 600 226)	(2 219 322)
Операції з іноземною валютою	8	112 390	53 603
Чистий прибуток від операцій з фінансовими активами та зобов'язаннями, що відображаються за справедливою вартістю з переоцінкою через прибутки або збитки		449	(940)
Інші операційні доходи отримані		123 115	194 497
Витрати на утримання персоналу сплачені		(4 496 553)	(4 237 108)
Операційні витрати сплачені		(2 343 853)	(2 275 938)
Рух грошових коштів від операційної діяльності до змін в операційних активах та зобов'язаннях		5 322 674	215 135
Зміни в операційних активах та зобов'язаннях			
Зменшення/(збільшення) операційних активів:			
Кошти в банках		-	47 177
Кредити, надані клієнтам		(12 233 674)	6 536 925
Інші активи		384 116	417 473
(Зменшення)/збільшення операційних зобов'язань:			
Кошти банків		1 622 511	17 008
Рахунки клієнтів		7 676 991	(35 930 138)
Інші зобов'язання		127 430	162 239
Чисте надходження/(вибуття) грошових коштів від операційної діяльності до сплати податку на прибуток		2 900 048	(28 534 181)
Податок на прибуток сплачений		(144 932)	(10 781)
Чисте надходження/(вибуття) грошових коштів від операційної діяльності		2 755 116	(28 544 962)
РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ВІД ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:			
Придбання інвестицій		(1 535 414 877)	(534 111 269)
Надходження від реалізації та погашення інвестицій		1 537 408 399	546 091 110
Придбання основних засобів та нематеріальних активів		(735 648)	(964 435)
Надходження від реалізації основних засобів		16 556	410
Чисте надходження грошових коштів від інвестиційної діяльності		1 274 430	11 015 816
РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ВІД ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:			
Виплата частки прибутку на основі фінансового результату року		(832 897)	(76 548)
Погашення інших запозичених коштів	21	(1 014 385)	(921 127)
Погашення кредитів, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій	20	(3 265 654)	(9 309 597)
Погашення субординованого боргу	23	(345 470)	(1 368 599)
Погашення зобов'язань за договорами оренди	22	(144 975)	(125 433)
Чисте вибуття грошових коштів від фінансової діяльності		(5 603 381)	(11 801 304)

5. ЧИСТИЙ ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД

Чистий процентний дохід представлений наступним чином:

	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2021 року	За дев'ять місяців, що закінчилися 30 вересня 2020 року
Процентні доходи включають:		
Процентні доходи, розраховані з використанням методу ефективного відсотка:		
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за амортизованою вартістю:		
проценти за кредитами, наданими клієнтам	7 049 336	6 607 134
проценти за інвестиціями	4 472 519	2 229 629
проценти за коштами в банках	6 972	94 392
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід:		
проценти за інвестиціями	1 256 709	2 404 981
Всього процентних доходів, розрахованих з використанням методу ефективного відсотка	12 785 536	11 336 136
Процентні доходи за фінансовими активами, що оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:		
проценти за інвестиціями	2 045 821	1 951 824
проценти за кредитами, наданими клієнтам	620 758	625 512
Всього процентних доходів	15 452 115	13 913 472
Процентні витрати включають:		
Процентні витрати за фінансовими зобов'язаннями, що оцінюються за амортизованою вартістю:		
проценти за рахунками клієнтів	(4 930 194)	(6 976 629)
проценти за кредитами, що отримані від міжнародних та інших фінансових організацій (Примітка 20)	(644 837)	(957 773)
проценти за коштами банків	(382 384)	(7 080)
проценти за іншими запозиченими коштами (Примітка 21)	(125 859)	(161 520)
проценти за субординованим боргом (Примітка 23)	(53 276)	(88 176)
інші процентні витрати	-	(1)
Інші процентні витрати		
проценти за зобов'язаннями з оренди	(47 341)	(53 556)
Всього процентних витрат	(6 183 891)	(8 244 735)
Чистий процентний дохід	9 268 224	5 668 737

6. РЕЗЕРВ НА ПОКРИТТЯ ОЧІКУВАНИХ КРЕДИТНИХ ЗБИТКІВ, ЗА ЯКИМИ НАРАХОВУЮТЬСЯ ПРОЦЕНТИ, ІНШІ РЕЗЕРВИ

Інформація про рух резервів під очікувані кредитні збитки, за активами, за якими нараховуються проценти, була представлена таким чином:

	Грошові кошти та їх еквівален- ти	Кошти в банках	Кредити, надані юридичним особам	Кредити, надані фізичним особам	Інвестиції	Всього
1 січня 2020 року	45 550	3 980 474	54 162 429	3 317 611	200 392	61 706 456
(Розформування)/формування резерву під очікувані кредитні збитки	(44 672)	(38)	270 502	(9 843)	47 647	263 596
(Розформування)/формування резерву внаслідок модифікації	-	-	(321 776)	1 378	(3 241)	(323 639)
Формування/(розформування) коригування процентного доходу	-	-	1 798 065	(13 522)	-	1 784 543
Списання активів	-	(1 250)	(25 059 665)	(45 845)	-	(25 106 760)
Відшкодування раніше списаних активів	-	-	5	-	-	5
Рекласифікація резерву внаслідок реструктуризації активу	-	-	(11 151 867)	-	-	(11 151 867)
Курсові різниці	15 410	611 279	7 550 545	294 080	10 762	8 482 076
30 вересня 2020 року	16 288	4 590 465	27 248 238	3 543 859	255 560	35 654 410
1 січня 2021 року	10 607	4 607 160	22 554 379	3 466 127	265 630	30 903 903
Формування/(розформування) резерву під очікувані кредитні збитки	(2 695)	-	559 983	154 360	15 660	727 308
Формування/(розформування) резерву внаслідок модифікації	-	-	(409 822)	375	-	(409 447)
Формування/(розформування) коригування процентного доходу	-	-	520 395	(5 128)	-	515 267
Списання активів	-	(4 451 105)	(13 676 063)	(532 195)	-	(18 659 363)
Відшкодування раніше списаних активів	-	-	679	2	-	681
Рекласифікація резерву внаслідок реструктуризації активу	-	-	(43 170)	-	-	(43 170)
Відновлення корисності активу	-	-	719 632	-	-	719 632
Продаж активів	-	-	-	-	(257)	(257)
Курсові різниці	(1 084)	(156 055)	(1 023 022)	(107 572)	(2 424)	(1 290 157)
30 вересня 2021 року	6 828	-	9 202 991	2 975 969	278 609	12 464 397

15. КРЕДИТИ, НАДАНІ КЛІЄНТАМ

	30 вересня 2021 року	31 грудня 2020 року
Кредити, які оцінюються за амортизованою собівартістю	70 967 941	60 749 810
Кредити, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток (Примітка 27)	<u>2 341 919</u>	<u>2 476 267</u>
Всього кредитів, наданих клієнтам	<u>73 309 860</u>	<u>63 226 077</u>
	30 вересня 2021 року	31 грудня 2020 року
Кредити, які оцінюються за амортизованою собівартістю:		
Кредити, надані юридичним особам	67 691 759	74 389 212
Кредити, надані фізичним особам	15 455 142	12 381 104
Резерв під очікувані кредитні збитки	<u>(12 178 960)</u>	<u>(26 020 506)</u>
Всього кредитів, які оцінюються за амортизованою вартістю	<u>70 967 941</u>	<u>60 749 810</u>
	30 вересня 2021 року	31 грудня 2020 року
Кредити, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток:		
кредити, надані юридичним особам	<u>2 341 919</u>	<u>2 476 267</u>
Всього кредитів, які оцінюються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	<u>2 341 919</u>	<u>2 476 267</u>